

Državnozbornske volitve.

Napovedane nove volitve poslancev za državni zbor totranske polovine cesarstva so takoj spravile na delo različne stranke in frakcije teh strank. Prirejajo se shodi zaupnih mož, društva zborujejo tu in tam ter prikazujejo se kandidati, zvani in nezvani, vsak dan v večem številu. Najmanjši interesi zahtevajo uže svojih zastopnikov, in če čuti kdo, da pozna le od daleč te interese, pa si uže domišlja, da je sposoben za državnega poslanca. Skupine volilcev s svoje strani pa menijo, da je dovolj, ako bodo zastopani njih specijalni in specifični interesi. Le močne stranke, ki imajo za seboj zavestne kroge volilcev, prodrejo bolj ali manj s kvalifikovanimi kandidati, zagovorniki posebnih programov. Če pa gledamo na volilno gibanje raznih dežel, rušijo in izpodkupujejo se tudi doslej krepke strankarske skupine, in to velja gledé na gospodovalne in negospodovalne narode. Nove smeri so vstvarile nove frakcije; oportunistem je vstvaril nezadovoljueže in bolj odločne ali radikalne skupine. Staremu in modernemu veleposestvu se postavljajo po robu nove socialne stranke, z jedne strani delavske in med njimi najbolj socialno-demokratska, z druge strani druge vrste malih ljudi, torej kmetov, rokodelcev in manjših obrtnikov. Nasprotstva med kapitalizmom in neimovitimi sloji so se močno poostrila. Poprejšnje nemško-židovsko liberalstvo je dobilo politiško, gospodarstveno in narodno nasprotstvo v nemških nacionaleih, združenih ali nezdruženih z nemškimi antisemiti, zagovorniki krščanskega socializma, povečana navskrižja med nemškimi strankami so zboljšala perspektivo vsaj za ugodniše obče gospodarsko razvijanje, katero bode na korist vsemu delavnemu, torej tudi slovanskemu naseljenju. Gališka žlahta se moralno in nekoliko tudi dejanski slabi s kmetiskimi in socialnimi strankami med poljskimi in maloruskimi kmeti; tudi to kaže i za ostale Slované na boljši razvoj politiških stvari.

Med slovanske stranke pa je močno posegnul vpliv privilegovanih latinizatorjev, kateri zavirajo okrepljenje nacionálnih in historiških strank. Ni se rešilo po dualizmu še nobeno zgodovinsko pravo in ne nacionálno vprašanje, kakor priznavajo združeni avstrijski škofje, in vendar ravno ti škofje pošiljajo v boj med narodne in historiške stranke moderne rimske katolike, somišljenike in podpornike protislovanskega sistema. Na mesto pomirjenja od naroda do naroda, kakoršno priporočajo viši hierarhi, vstvarjajo rimski katoliki poseb-

nega politiškega značaja nova nasprotja med nacionálnimi in historiškiimi strankami slovanskih negospodovalnih narodov.

Ob takih in še drugih nasprotjih in navskrižjih se pripravljajo narodi, stranke in sloji za nove državnozbornske volitve, vsled katerih stopi v osrednji Dunajski parlament poleg dosedanjih 353 še 72 v novi peti kuriji določenih zastopnikov. Čudo bi ne bilo, ko bi nobena starih strank ne prišla v poprejšnji številni moči v drž. zbor; no tudi če se jim po sreči to, po jednotnem duhu gotovo ne bodo okrepljene, pač pa bolj ali manj oslabiljene. Prisiljene bodo popuščati na dosedanjih programih ali pa kako točko povdarjati z manjšim, malo slišanim povdarkom. In to bo ugajalo vsakakor osrednji vladi, pri kateri so v milosti najbolj zmerne stranke in frakcije, takó da so se celo Mladočehi ukrotili do nekake oficijozne zmernosti.

Kakor kaže volilno gibanje, bode novi državni zbor oslabiljen vsled prodirajočih novih frakcij; parlament zopet izgubi na svoji veljavi, in tisti, ki pridobi, je — osrednja vlada. Poslednja, kakor se je izjavila še nedavno, ima svoj določen program; od njega ne popusti ničesar niti v novi zbornici poslancev, izpremeniti utegne jedino navrščenje posamičnih toček in taktiko za nje.

Avstrijski narodi, sosebno pa slovanski negospodovalni narodi, so premalo zreli, da bi mogli izpreminjati vlade in njih programe, in ker nimajo ne v skupnosti, ne slovanski narodi sami za se skupnih programov in taktik, odločuje v resnici ne osrednji parlament, temveč vlada, in če je gr. Badeni povdarjal ob svojem nastopu, da hoče njegova vlada voditi, posrečilo mu se je to v starem parlamentu, in vse je navedeno takó, da se mu posreči tudi v povečani zbornici poslancev.

Če pa pomislimo, kaj vse utegne voditi in h koncu dovesti sedanja osrednja vlada, izprevidimo še bolje, kakó nizka, neugodna so stališča, s katerih se razvijajo programi in se postavljajo kandidati sosebno med slovanskimi narodi ob sedanjem volilnem gibanju. Novi drž. zbor bode imel polno najvažnejših zadač, in to ni nobena plitva fraza, kakoršne so običajne ob kandidataturah za poslanstvo. Zvunanja in notranja politika bode v bližajoči se novi zakonodavni dobi zahtevala velikih žrtev od narodov, in to potom državnega zbora samega, potem pa iz njega izbranih delegacij. Drugo leto je 50letnica cesarjevega vladanja, in tu se govori, da njegova velikodušnost utegne privoliti v svoje venčanje s koroško sv. Vjačeslava, torej bode drž. zbor zahteval svojih mož tudi od strani drugih Slovanov, da bi na vlado

vplivali moralno in po združenem postopanju v interesu tudi teh Slovanov. Jubilej cesarjev utegne na kako stran radostno prehvapiti narode; treba bi bilo tudi po svoje sposobiti se, da bi velik in šibki del slovanskega naseljenja ne ostal razočaran! Uže lani so nasovetovali razsvitljeni patrijoti, naj bi v proslavljenje vladarjevega jubileja izvršil se narodnostni in jezikovni člen tostranske ustave s posebnim zakonom, jednako veljavnim za vse narode. Ali mislijo slovanski volilci poslati v drž. zbor takih zastopnikov, ki bi bili sposobni za sodelovanje ali celo za inicijativno načrtanje pri takem zakonu? In vendar je ta točka fundamentalna, s katero bi se zajedno postavil najlepši spomenik jubileju tistega vladarja, ki je svečano podelil v ustavi tudi narodnostni in jezikovni člen, od izvršenja katerega je najbolj zavisno uresničenje njegovega, uže davno izrečenega gesla: „Hočem mir imeti med svojimi narodi!“

Ako pride na vrsto historičsko državno pravo češko, spravi se v tok tudi analogno državno pravo malorusko in hrvatsko. Z vsemi temi pravi je v tesni zvezi politiška in nacionalna usoda vseh avstro-ogerskih Slovanov, torej tudi takih, ki se podrejajo državnim pravom Čehoslovanov, Hrvatov in Malorusov. Avstrijski negospodovalni Slovani potrebujejo za novi državni zbor duševno zrelih, značajno jeklenih zastopnikov, ker od teh bode zavisno, da, kolikor se prično velike akcije, se iste ne izvrše nepopolnoma, jednostranski in v opasnost najšibkejših, doslej zanemarjenih slovanskih narodnostij.

Takoj po otvorjenju novega drž. zbora bode se razpravljala nova pogodba z Ogersko; ali dobé Slovani takih zastopnikov, ki bi pobijali madjarske pretenzije ne le v državno-gospodarskem, temveč tudi v političkem, specialno državnopravnem pogledu? Ali bodo imeli pogum, kazati na brutalnosti in pogubno počenjanje židovsko-liberalne madjarske gospodujoče stranke, katera prizadeva največe škode nemadjarskim narodnostim tam in z vsem politikovanjem v vsem cesarstvu na znotraj in zunaj? Ali bodo slovanski zastopniki molčali vsled nezdravega oportunitizma, kakor se je to godilo proti koncu stare zbornice poslancev?

V delegacijah se po zgledu drugih držav zahtevajo vedno večji stroški za skupno vojno; ali pošljejo Slovani v delegacije zastopnikov, ki bodo molčali k vsemu, kar predložijo skupni ministri? V madjarskem državnem zboru celó v zbornici poslancev razpravljajo tudi zunanjo politiko; v tostranski polovini pa so slovanski poslanci še v delegaciji večinoma molčali ali pa odobrvali vse ravno takó, kakor zagovorniki trozveze in nasprotniki slovanski. Ali se odločijo slovanski narodi, da pošljejo v drž. zbor tudi takih mož, ki so sposobni razumeti veliki tok notranje in zunanje politike, ki imajo razgled ne samo lokalnih in pokrajinskih ali samo stanovskih interesov, temveč tudi obzorje obče državne politike? Da, najnovejši razvoj mednarodne politike zahteva tudi od slovanskih narodov, da pošljejo v drž. zbor vsaj nekoliko možakov, ki imajo obzorje in razum, rekli bi, svetovne politike.

V pogledu na velike zadeve novega drž. zbora treba bi bilo žrtvovati in zatajiti se nekoliko ter ne gledati samo na ože in bolj omejene interese volilnih okrajev, temveč pogled razširiti, ter uvaževati, da celó najspecijalnejše lokalne in stanovske interese zna zastopati najboljše tisti, ki vidi, kakó so manjši interesi zavisni od obsežnejših, in če se ne dosežejo in poštevajo ti, ostanejo tudi oži interesi zanemarjeni.

Po vsem tem je treba prinesti v gibanje slovanskih volilcev več idealnega mišljenja in pokazati jim, da dandanes gre v Evropi ne le zato, kakó se ohrani obči mir, temveč tudi zato, kakó se uredi usoda seščno slovanskih narodov za njih bodočnost. Germansko-romanski svet in seščno germanski ne nadaljuje le razprostirati svojo kulturo med Slovani, temveč hoče kar možno okoristiti se z njih zemljami. Ako hočejo torej ti Slovani braniti se s primernim orožjem, morajo postlati si dobro, a zato je med tostranskimi Slovani našega cesarstva primeren in pristojen državni zbor, in ta utegne v najbliži dobi razpravljati vprašanja, od rešenja katerih je ugodna ali neugodna bodočnost teh Slovanov zavisna. Slovanskih dejateljev čaka velika odgovornost, kake ljudi spravijo v državni zbor. Na delo torej, odločimo se za sposobne, pa značajne može, poštenjake velikega vida in jeklene volje, misleče in nesebične, požrtvovalne dejatelje!

Avstrijski škofje o narodih.

Jedva je bil zaključen državni zbor, ki ima svoj sedež na Dunaju, uže je bil priobčen pastirski list, kateri so podpisali nadškofi, škofje in slučajno generalni vikar Krškega otoka. Imenujejo se škofje avstrijski, dasi kraljevine in dežele, zastopane v drž. zboru Dunajskem, po zasnovi duvalizina nimajo oficijalnega, za-se določenega imena. Iz tega, da se je uže 24 ur po zaključenju drž. zbora tiskal in razglasil skupni pastirski list tostranskega episkopata, je razvidno, da so se bili škofje uže naprej pripravili za ta list, in na nas vsaj je na prvi pogled napravil vtis, kakor da bi se bil zasnoval v dogovoru z osrednjo vlado. Vidi se, kakor da bi ona iskala tudi to pot pomoči pri viših pastirjih, z druge strani pa, kakor da bi hoteli isti škofje — popraviti, kar so tu in tam zagrešili poprej. Škofje porabljajo priliko državnozbornih volitev v to, da bi pomirjali v nacionalnem in socialnem pogledu, in zato želé, da bi se izvolili taki drž. poslanci, ki bi bili sposobni za tako pomirjanje. Ako torej poštevamo pri tem dokumentu, da so ga škofje zasnovali v sporazumljenu z osrednjo vlado, moremo soditi, da dela tudi vladi šovinizem gospodovalnih narodov preglavico, in da ni le škofom, temveč tudi vladi do tega, da bi ne zrasel previsoko greben tudi socialni demokraciji. Proti poslednji se morajo škofje postavljati tudi z verskega stališča, in tako si hočejo škofje in vlada vzajemno pomagati, kakor so se iskali in se iščejo ob raznih potrebah, naj si bodo uže te skupne ali pa le bolj v interesu jednega teh činiteljev.

Za nas je še posebno zanimivo to, da so na pastirskem listu podpisani tudi taki škofje, ki se sami v nacionalnem pogledu niso ravnali vedno po tistih načelih, katera povdarja ta list, in kateri so ravno pri negospodovalnih, doslej neugodno ravitih narodih zatirali narodno gibanje in pritiskali na narodne stranke in narodno misleče niže duhovenstvo. Podpisanih je nekaj takih škofov, kateri potiskajo narodno vprašanje v ozadje, v tem ko je pastirski list razpravlja na prvem mestu, oziroma pred socialnim vprašanjem. Podpisani so taki viši pastirji, kateri bez pravega vzroka snujejo posebne „katoliške“ stranke ter tako seščno cepijo slovanske negospodovalne narodnosti in jim odtezajo niže duhovenstvo, s tem pa še preproste množice itak šibkih narodov. V obče so se podpisali taki škofje, kateri ravno med negospodovalnimi narodi snujejo posebne stranke

in cepijo prav umetno vse kulturno literaturno in publicistično delovanje na dvoje ter slabé s tem skupno naseljenje, da se ne more boriti tako izdatno za svoja narodna prava, kakoršna prišteva ravno ta skupni pastirski list vsakemu narodu.

Ali je prišlo morebiti spoznanje tudi škofom, da ni dobro pospeševati šovinizma gospodovalnih narodov? Ali so prišli do zavesti, da socialna demokracija dobiva toliko več pristašev in moči, kolikor bolj se zatira narodna zavest sosebno šibkih narodov? V pastirskem listu ne opazujemo še ne takega spoznanja, ne take zavesti, a vendar bi bilo oboje umestno in potrebno, če pogledamo, da so po nekaterih škofijah vzgojili se sedaj še mladi svečeniki, ki delajo ravno protipoložno ali nasprotno temu, kar smatrajo škofje v svojem najnovejšem listu primernim in potrebnim.

Naj si bode kakor koli, in naj si bodo spomini na ravnanje in vedenje nekaterih škofov v prošlosti še toliko grenki, mi sprejemljemo s hvaležnostjo njih skupno izjavo sosebno o narodih, in misliteji slovanskih negospodovalnih narodov, sosebno Čehoslovanov, Malorusov, Slovencev ter tostranskih Hrvatov jih bodo izvestno opozarjali na ta list, kedar se ravnanje kakega škofa ne bode zlagalo ž njim.

No, kaj pa pravi skupni pastirski list? Vse, kar govori o narodih, je pravilno in resnično, in ée je tudi obče ali celó jako splošno, vendar je toliko jasno, da morejo gospodovalni in šibki narodi umeti, kaj mislijo katoliški viši pastirji rimskega in grško-slovanskega obreda. Osnovna ali kardinalna točka seveda jim je pravičnost in krščanska ljubezen. V resnici bi se s takim mišljenjem in tak ljubovjo napravil nacionalni in socialni in še kake druge vrste mir. A škofje so to pot tudi konkretni in pravijo doslovno: „Vsak narod ima naravno in zgodovinsko pravo do gojenja in razvijanja svojega narodnega življenja; noben narod pa ne sme nikdar v svojih zahtevanjih posezati takó daleč, da bi se žalila narodnost živeča poleg njega in sredi njega.“ Potem pravijo, da poleg prava do svoje narodnosti ima vsak narod posebno dolžnost tudi do države; le močna država more dajati moč tudi razvoju vsakega naroda. Obsojujejo tisto ljubezen do svojega naroda, ki rase do sebičnosti, na škodo drugim narodom in celokupni državi. „Nacionalna vprašanja se ne dajo poravnati s težo večine, temveč jedino s silo pravičnosti in krščanske ljubezni“. Radi tega kličejo: „Volite torej zveste katoliške može; kajti le kdor misli in živi v duhu katoliške cerkve, nauči se od nje tiste modrosti in pravičnosti, katero je katoliška cerkev od nekdanj kazala v nacionalnih vprašanjih, in bode, kljubu nacionalnim razlikam, v najvišjih vprašanjih jednega duha s sodržavljanji drugih narodov“

Ti stavki sestavljajo jedro pastirskega lista o narodnem vprašanju, in vidi se, kako bi škofje s pomočjo krščanskega duha rešili to prevažno vprašanje, od katerega je tudi po mislih viših pastirjev zavisen razvoj narodov in je zavisna sila cesarstva. Škofje zagovarjajo narode z dvojnimi pravom, z naravnim in zgodovinskim. Pri škofih je to sosebno pohvalno in njih zagovor je na obe strani za negospodovalne narode našega cesarstva pomenljiv. Škofje ne govoré o kaki enakopravnosti, poleg pa tudi o kaki enakovrednosti narodov; poslednje ne poznajo v svojem zagovoru in prav imajo. Oni poštevajo svobodo k razvijanju vsakega naroda, in to je najpotrebniše, naj bodo potem moči tega ali onega naroda kakoršne koli; pravo z močmi kakega naroda nima nikakega posla. Do

jednakovrednosti morejo narodi dospeti, enakopravni pa morajo biti od začetka. Enakopravnost je neizogibno potrebna, enakovrednost pa more zrasti, ne more je pa nihče zagotoviti naprej, ker ni zavisna od nobenega prava, od nobene ustave in tudi ne od največe krščanske ljubezni. V tem je razlika med enakopravnostjo in enakovrednostjo, in je dobro, da so škofje v teh točkah ali pojmihi tako na čistem.

Posvetne dejatelje mora zanimati dejstvo, da se škofje izrecno in na prvem mestu opirajo na naravno pravo vsakega naroda. S tem so posredno pobili tiste šoviniste gospodovalnih narodov, ki prisvajajo sebi zgolj iz prave ali celó popačene zgodovine nekake privilegije, na škodo drugim narodnostim. Vsak narod ima svoje naravno pravo do gojenja in razvijanja svojega narodnega življenja, trdijo pravično škofje, in s tem vključujejo k enakopravnim tudi tiste narode, kateri so bez svoje zgodovine, in tudi tiste, ki bi na primer še le danes pristopili v okvir našega cesarstva. Po naravnem pravu v smislu škofov so enakopravni tudi tisti narodi, ki nimajo nobenega takó zvanega historičnega državnega prava, kakor n. pr. Slovenci, ki se podrejajo hrvatskemu državnemu pravu. Po naravnem pravu bi bili na pr. enakopravni Slovani Bosne in Hercegovine ravno takó v naši monarhiji, kakor bi smeli ostati enakopravni lužiški Srbi in Poljaki v Velikonemčiji. Po naravnem pravu ne morejo Nemci našega cesarstva imeti nacionalnih privilegijev, naj so še toliko časa ali od začetka v cesarstvu; po tem pravu ne morejo imeti narodnih predprav Madjari, naj bode njih milenij resničen ali pa izmišljen; po tem pravu ne morejo imeti predprav Poljaki, ne radi tega, ker so še le mladi v našem cesarstvu, temveč radi tega, ker naravno pravo ne pozna ne starih, ne mladih, ne bolj in ne manj zaslužnih narodov, temveč vse le kot enakopravne, z jednako svobodo za razvijanje. Povdaranje naravnega prava je primerna lekcija vsem šovinističkim narodom, naj si bodo sedaj dejanski gospodovalni ali ne. A škofje pristavljajo k naravnemu tudi zgodovinsko pravo, in od tega zopet ne izjemljejo nobenega naroda. V resnici, vsi narodi cesarstva so prej ali poslej bili pridruženi drug drugemu, in so pod skupnim žezlom preživeli več ali manj zgodovinskih dogodkov, pri katerih so se udeleževali tudi s prolivanjem svoje krvi. Vsi ti narodi so torej historiski narodi, s tega stališča ne more se pravo cepiti v večje in manjše, v jednako in nejednako nacionalno pravo. In škofje bi bili mogli izrecno poštevati še sedaj veljavno ustavo, katera ne zameta in ne more zametati historije ali naravnega prava, temveč se izrecno postavlja na stališče naravnega ali jednakega prava, malone z istimi besedami, kakor utrjujejo to pravo sami škofje.

Iz tega naravnega in zgodovinskega jednakega prava pa viši pastirji takoj izvajajo negativni postulat, da noben narod se ne sme razvijati na škodo drugih narodov. Ta postulat zadeva gospodovalne narodnosti, katere hočejo ohraniti neopravičene privilegije ali pa krivično zasedeno posest, katero imenujejo sedaj svojo „nacionalno posest.“

Škofje se obračajo tudi proti tistim narodom, med katerimi je takih strank, ki merijo čez meje monarhije. Itonija se kaže v tem, da ravno med gospodovalnimi narodi je nezadovoljnežev, ki bi radi prestrojili politiške meje na škodo cesarstvu. Škofje obsojujejo v obče sebičnost tistih narodov, ki se razvijajo na škodo drugih narodov. Oni n. pr. ne govoré o duvalizmu, ali po njih načelih se duvalizem obsoja sam, ker ne krepí monarhije, kakor žele oni, temveč jo slabi najbolj s tem, ker je vstvaril

in vzdržuje privilegije nekaterih narodov v obeh polovinah celokupne države. Ne ta, ne noben drug pastirski list se ne more obračati proti negospodovalnim narodom, in če škofje umejo po vsej dalekosežnosti svoja načela, ne morejo tudi nikdar slabiti itak šibkih negospodovalnih narodnostij, s posebnimi, ločenimi organizacijami.

Še jedna točka je važna, katero so izrazili škofje v skupnem listu. Oni naglašajo, da narodnega vprašanja ne more rešiti kaka večina, temveč le pravičnost. S tem indirektno obsojujejo, da se razpravljajo celó malenkostna nacionalna vprašanja po parlamentih, sosebno tudi v osrednjem. V tej točki se zlagajo s tistimi mislitelji političskimi, kateri zahtevajo, da bi se narodno vprašanje rešilo jedenkrat za vselej, in sicer ne takó splošno, kakor je to določeno v ustavnem narodnostnem zakonu. Temveč s pomočjo posebne, jednake organizacije za vsak narod posebe. A kje dobiti večino za tak izvršilni zakon obče ustavne določbe? Škofje obupujejo, da bi se dobila šablonska večina za to, kakor za druga vprašanja; zato apelujejo na pravičnost, a te se nadejajo le od poslancev, kateri bi bili poznani po svoji krščanski pravičnosti.

V pogledu na sedanje razmere je glas blagohotno mislečih viših pastirjev glas vpajočega v puščavi. Šovinističke stranke gospodovalnih narodov hočejo tudi v bodoče delovati le po večinah, torej tudi v narodnem pogledu okoriščati se na škodo šibkih narodnostij. Moč, mehanična nadsila bode gospodovala tudi nadalje, in le ko bi se posrečilo šibkim narodom pridobiti znatno število zastopnikov, ki bi imeli od svoje strani dovolj razuma za skupno postopanje, možno bi bilo moralno vplivati, da bi se dobila primerna večina za konečno rešenje narodnega vprašanja za vse narode in torej za izbacenje tega vprašanja iz avstrijskih parlamentov v obče. Potem še le bi bilo možno zbirati glasove tudi za rešenje najvišjih vprašanj, kakor se izražajo škofje. Poslednji pa sami doma premalo ločijo potrebo od potrebe in stavljajo v program točke, ki so tudi taktično razvrščene neugodno, neprimerno.

Škofje vidijo doma zlasti med borečmi se šibkimi narodi, kakó bi bilo potrebno združiti vse narodne sile, da bi se napravil najprej narodni mir. A, kakor uže omenjeno, je več takih škofov, ki so se podpisali na tu razgovorjenem pastirskem listu, in ki doma slabé vse narodno delovanje s tem, da odganjajo niže svečeništvo od narodnega, složnega dela. Taki škofje so v dejanskem nasprotju z listom, podpisanim z njih desnico.

Škofje bi po takem morali sami najprej dajati dober zgled v svoji političski modrosti s tem, da bi svečeništva ne odganjali od narodnih strank, ki med šibkimi narodi pač niso veri nevarne. Dokler se ne reši narodno vprašanje, niti najpobožniši deli slovanskih šibkih narodov ne bodo imeli časa za reševanje „najvišjih“ skupnih državljanskih vprašanj. Krojenje narodnih sil pa niti veri ni ugodno, ker nastajajo mržnje med posvetno in duhovno inteligencijo, ako se umetno napravljajo zagvozde med preprostim naseljenjem šibkih narodov. Nemški škofje za nemško naseljenje n. pr. morejo uže sedaj po svoje delovati; a še večje zasluge bi nemški škofje imeli, ko bi pripravljali nemške svoje ovce k tisti krščanski pravičnosti, ki pripoznava naravno in zgodovinsko pravo tudi negospodovalnim narodom.

Škofje, ki so podeljeni slovanskemu naseljenju, pa le preveč pozabljajo dosedanjo stopinjo razvoja tega naseljenja; oni slepo posnemajo, kar ukrepajo njih pastirski kolege za gospodovalne narode. Takó sanjajo o kakem mogočnem centru osrednjega avstrijskega parlamenta; Slovani nimajo potrebe takega centra in ga tudi ne morejo

podpirati, dokler se ne reši narodno vprašanje. „Najviša“ vprašanja s centrom ali bez centra se bodo po rešenju narodnega vprašanja najvspešniše reševala. Škofje, oddeljeni Slovanom, dolžni bi bili vendar poštovati konservativni značaj slovanskih množic, te bi jim pozneje itak pripadale, ker se ne izneverijo po nobenem še toliko zvito zasajenem „liberalizmu.“

Avtorji skupnega pastirskega lista se obračajo do volilcev, da bi izbrali pravih množ v Dunajski osrednji zastop. Umestno bi bilo pa tudi za cerkev, ko bi se jej izbirali pravi možje, ki bi sami ostajali nepristranski v narodnem pogledu, takó n. pr. kakor govori nepristranski tu mišljeni skupni list. Takó pa je viših pastirjev, kateri ne pospešujejo rešenja nacionalnega vprašanja, temveč je še ostré in delajo takó proti temu rešenju in proti sedanjim, od njih podpisani skupni izjavi gledé na potrebo nacionalnega in socijalnega pomirjenja. Po vsem tem pričakovali bi, da skupni pastirski list začne vplivati tam, kjer je sebi najbliži, pri ukrepanju in vodstvu politike viših pastirjev doma, med njih ovčicami. Kmalu se bode videlo, koliko vpliva ta skupna, po vsebini in avtoriteti važna izjava na više pastirje same, postavljene sosebno med šibke slovanske narode; videlo se bode, koliko vpliva na više svečeništvo mlajšega naraščaja, ki ne pozna politike, pa jo vendar slepo uganja, po ukazih svojih viših načelnikov. Ako je res, kakor mislimo, da se je skupni pastirski list izdal v soglasju z osrednjo vlado, pričakovati je treba, da jo ukrenejo tudi v pogledu na državnozbornske volitve drugače tisti škofji, kateri so se doslej neugodno vedli gledé slovanskih narodnostij. Ako so bili taki škofje pripravljani, pomagati vladnemu sistemu, kedar je šlo za tlačenje narodnega gibanja med nižim svečeništvom, bodo le dosledni, ako bodo pomagali pospeševati tako narodno gibanje, ki nima in ni imelo nikdar drugega namena, kakor priboriti „naravna in zgodovinska prava“ šibkim slovanskim narodom ter takó utrditi jih za opravičeni nadaljnji narodni razvoj. Škofje morejo, vsak v svojem področju, pospeševati nacionalno in socijalno pomirjenje; zato so priobčili tu mišljeni pastirski list. Ta njih moč se razteza pa ne le na slučaj državnozbornskih volitev, temveč tudi na vse slučaje in potrebe vsakega naroda. Česar ne doseže pastirski list sedaj, more soglasno z njim ravnauje škofov doseči polagoma v bodočnosti, in v tem tiči še največi njegov moralni pomen.

Katoliška stranka med Slovani.

Čehoslovani, Malorusi, Slovenci in nekako tudi tostranski Hrvati se v poslednjem desetletju osrečujejo s tem, da se vstvarjajo med njimi posebne stranke, med vsakim teh narodov po jedna. Dajejo si one različne priimke; na prvem mestu povdarjajo, da so katoliške, a ker hočejo pridobivati zlasti kmetsko in v obče preprosto naseljenje na svojo stran, in ker se to naseljenje po nekoliko uže začena zavedati svoje narodnosti, prisvajajo si tudi pridevek „narodnih“ strank. Med njimi je pa tudi takih, katerim ne zadošča znak katolištva; ti so si postavili spredej še določbo „rimskih“ katolikov, da bi slovanski dosedanji katoliki pač ne dvomili več, kam spadajo. Naj pa se nazivljajo te stranke kakor koli, imajo vendar jeden in isti značaj, jeden in isti pomen, jeden in isti cilj, in bi jih torej z vsem pravom mogli združevati tudi pod skupnim imenom jedne same „katoliške“ stranke posebne vrste; če postavljamo to stranko v slovnično množino, je to le radi tega, ker so med

naštetimi slovanskimi narodi po nekoliko svojstvene razmere, in se radi različnih odnošajev k drugim strankam in obćemu razvoju vsakega teh narodov tudi katoliška stranka, rekli bi, oblači v primerni ali tem razlikam prilagajoči se kroj.

Teh katoliških strank ni možno dobro umeti, ako ne poštujemo posebnega in specifičnega vzroka njih nastanka in razvoja. Glavno je pa to, da druge, seosebno zares in na prvem mestu narodne stranke ne morejo niti prave taktike določiti nasproti katoliškim strankam, ako pozabljajo in prezirajo nastanek in cilj katoliških strank. Ako stopajo narodne stranke v boj s katoliškimi, bez poštovanja vzroka nastanku poslednjih, izvestno zabredejo, delajo potem krivico posebno jednemu oddelu svećeništva in dajejo ostalemu oddelu istega svećeništva orožje v roke za raznotero sofistisko preobraćanje in zasukavanje dejstev in razmer. Mi bi torej želeli v novo vso to stvar nekoliko pojasniti, ker se nam zdi tudi gledé na najnovejše prikazni silno potrebno.

Vsak slovanski politik je dolžen poštovati na prvem mestu protislovanski sistem, ki stalno gospoduje v Avstro-Ogerski, in naj bi posamična dejstva še toliko govorila proti temu dejstvu. Dokler so bili slovanski narodi — Poljakov zopet ne vključujemo — nerazviti, šibki, ni bilo treba sistemu klicati na pomoč vodstva višega in nižega svećeništva. Sistem je stvoril dovolj, da je prepustil drž. in dež. zborom narodno vprašanje, da so je po svoje reševali in ga ne rešili do današnjega dne. Dovolj je bilo poleg tega, da so se vcepili različni alfabeti v slovanska narečja, v katerih se kaj lepo in v popolnem soglasju do današnjega dne razvijajo separatistiške literaturice malih in šibkih slovanskih narodnostij.

Še le ko so se, kljub kosanju in cepljenju, začeli ti narodi, v veči ali manjše slogi posvetne in duhovne inteligencije, ne le razvijati, temveč tudi spoznavati obsežniše, iz historije in sedanjih dejstev zajemane ideje, začelo je strašiti od zunaj in znotraj v protislovanskem sistemu. Ta je porabljal seveda najprej raznotere pomočke, s katerimi je možno krčiti ustavno svobodo, in še le ko niso mogli ne krivični volilni redi, ne zaplembe skromnih slovanskih novin strahu popolnoma zatreti v sistemu, začel je taškati pomoči tudi v viši hierarhiji. Poprej so mogli bez vsake ovire delovati škofje, kakoršen je bil med Slovenci Slomšek; ko bi živel ta danes, vezali bi mu uže roke, kakor so jih skušali zvezati na pr. na Hrvatskem še živemu vladiki J. Strossmayrju; ali kakor so jih očitno vezali njegovemu ravnoprstnemu drugu, sedaj uže pokojnemu Račkemu. Protislovanski sistem seza daleč, je za dežele sv. Stefana sam po sebi umljiv in seza celo črez meje, in to tudi v cerkvi, kakor bi znal kedaj v beležkah zasvedočiti sedanji Barski nadbiskup, znameniti cerkveni historik in glagoljaš. Slomškov in Strossmayrjev ne podeljujejo več ne Čehoslovanom, ne Malorusom, ne Hrvatom, ne Slovencem. Na njih mesta prihajajo in pridejo viši pastirji drugega mišljenja in uže po vzgoji drugačnega stremljenja in nameščajo se ravno radi tega, kakor nečesa za sistem prikladnega in a priori zaslužnega. Pri vsej drugačni kratkovidnosti zapazujejo in čutijo to seosebno Slovenci in istrski Hrvati, da ne govorimo o Čehoslovanih in Malorusih.

Nove vrste viši pastirji med slovanskim naseljenjem ne potrebujejo še le prisvojiti si duha protislovanskega sistema; oni so zanj uže po vzgoji pripravljeni in po delovanju zanj zasluženi. Takim hierarhom ni treba torej menjati niti svojega politiskega ali nacionalnega prepričanja, in se čutijo vsaj moralno, na svoji vesti, bolj-

še, nego pa kak posvetni domagatelj (streber), ki radi plezanja po lestevici navzgoraj izpreminjajo politisko barvo po kameleonovo. Kakor pa je politiska vest takih viših pastirjev mirna, v isti meri neugodno ostaje in se kaže njih vplivanje in delovanje med slovanskim naseljenjem. Med poslednjim niso nikdar živeli, njegovega mišljenja in njegovih politiskih in narodnih potreb ne poznajo. Prišli so morebiti celó izmed tuje narodnosti, kjer so se tudi šolali in vzgojili po tuje. Tudi ko bi torej ne bili pozvani radi tega, da bi krotili namišljeno razposajene narodne stranke, uže po svojem mišljenju in stremljenju presajajo tuje organizacije na slovanska tla. Jednaka pa je z novejšimi hierarhi slovanskega rodu. Prišli so v šolo in med šolanjem le malo med narod; semenišče jih je poslalo v više bogoslovje; iz tega so jih poslali za profesorje zopet v semenišče; tu so postali monsignori; kot taki ali tudi bez tega naslova so dobili mitro in škofijo. Kot preprosti pastirji niso bili nikdar med preprostim narodom; tega niso pasli, in tudi pri dobri volji, ne znajo voditi tistih, katere pošiljajo past. Godi se jim, kakor dandanes tistim profesorjem vseučilišnim, ki pripravljajo kandidate za srednješolsko učiteljstvo ali pa juristiško prakso, pa niso bili nikdar sami ne učitelji na srednjih šolah, ne odvetniki ali sodniki za običajno pravdanje.

No, protislovanski sistem čuva nad razvojem slovanskih strank, in kjer ne more krotiti, oziroma tlačiti dovolj sam, tam daje višim hierarhom namigljeje, kakó naj mu pomagajo, in takó se sistematiški vstvarjajo takó zvane katoliške stranke, ki si radi politiskih razmer pridajejo še drugih pridevkov. Na čelo jim formalno ne nastopajo škofje, pač pa njih duševno sposobni poslušniki, in ti zopet niso bili med narodom in so teorije zajemali le iz tujih knjig. Nekdaj je piscu tega rekel poštenjak svećenik: „Kedar je mladenič jedno leto v semenišču, je uže jezuvit.“ Hotel je reči, da se navzame tujeja duha, nenarodnega mišljenja. Takó deluje duh latinizatorjev; no, preprosti svećenik pride med narod in ostaje običajno med njim. Utegne se torej zopet otresti tujeja duha, in vsaj s tujimi knjigami se ne muči, kakor kak privilegovani „rimski katolik“, ki zajemlje svojo modrost iz romanskih ali pa nemških knjig. Profesorji bogoslovnih semenišč, namenjenih slovanskim narodom, so pravi predstavitelji romansko-germanskega mišljenja med Slovani. Taki profesorji vstvarjajo programe in določujejo taktiko za katoliške shode in liste; oni organizujejo „narodno“ delo za preprosto naseljenje in učečo se omladino. Vse pa se vrši pod vodstvom viših pastirjev protislovanskega mišljenja in služenja. Kar je za velike narode s popolno politisko svobodo primerno, to, menijo ali hočejo dati misliti, naj bi bilo prikladno ali celó potrebno tudi za nerazvite, politiski omejene šibke slovanske narode. Kar vstvarjajo voditelji velikonemških katolikov za Berolinski državni zbor, to naj bi se zasnovovalo tudi v Dunajskem drž. zboru; kar se zdi velikonemškim katolikom nujno, da je postavljajo na prvo mesto v programu in po taktiki, to naj bi veljalo za prvo in najnujnejše tudi med katoliki avstrijskih Slovanov! Ker so drugi narodi razvili se takó, da nastajajo med njimi celó preobila in popačena društva, naj bi se skromno razvito društveno življenje skrčilo ali zatlačilo tudi med Slovani. Ker so med politiski samostalnim velikimi narodi uže davno do skrajnih posledic rešili narodno vprašanje in so oni začeli razpravljati „najviša“ vprašanja, da rabimo izraz skupnega pastirskega lista avstr. škofov, naj bi se po nazorih modernih „katoliških narodnjakov“ zatrlo nacionalno vprašanje

tudi med zaostavšimi Slovani našega cesarstva, in naj bi procveteli programi centralistov Berolinskega drž. parlamenta! Ker je veliki literaturni razvoj politički svobodnih velikih narodov obrodil med pšenico tudi ljuliko in izrodke, hajdi tudi po književnikih malih slovanskih literaturic! Če je le kak stavek v njih, da bi se mogel spraviti pod streho istih izrodkov ali modnih spak, obsoditi, uničiti je treba knjigo in avtorja z njo!

Taki so slepi posnemalci tujega in neizkušeni poslušniki, nevedé vnamajoči se za politiko, s katero se z vso zavestjo podpira protislovanski sistem. To je naj-novejša moderna šola med tu mišljenimi Slovani. Ta „moderna“ je mnogo opasniša, nego pa „moderna“, katero pretresajo in slikajo „rimski moderni katoliki“ pri novih slovanskih leposlovcih. „Moderna“ rimskih katolikov zavaja narod v preprostih množicah v protislovanski sistem in napravlja takó dva tabora v oslabljenih slovanskih narodih. Ta „moderna“ je plod protislovanskega sistema; takih plodov niso poznali v prejšnjem zarodu, in ni čuda, da se kaže med slovanskim svečeništvom gledé na narodno politiko popolnoma narobe svet. Običajno so bili mlajši ognjeni pristaši narodnih strank, in stremitelji narodnih vzorov; rimskokatoliška „moderna“ pa zaostaja za starimi svečeniški in posvetnimi konservativci. Sedaj morajo stari svečeniški potezati se za stare narodne ideale, v tem ko moderni rimski katoliki zatirajo med preprostim naseljenjem in mladino iste narodne vzore. Ta narobe svet je le posledica skupnega sistema, ki misli, da ne more izhajati več s svojimi, dasi izdatnimi in obilnimi sredstvi. Oduševljenje je pač tudi med svečeniški novega kroja in stremljenja; da, še celo fanatizem vzbruhla med njimi, a ne za narodne ideale, temveč za vse to, kar ugaja tujstvu in protislovanskemu, od više hierarhije podpiranemu sistemu. Žal, da je tako stremljenje uže vplivalo in nadalje lovi velik del mladega duhovenstva, med katerim je le malo takó srečnih, da do časa spoznavajo sistem in njegovo zahtevanje, da bi mu pomagalo tudi svečeništvo. Le malo je takih, ki vidijo, da svečeništvo naj bi služilo v novo zagvozdo za cepljenje in slabljenje slovanskih, itak uže oslabljenih narodov. Težko je za drugače dobre mlade duhovnike pravo spoznati, ker jih oklepa uže posebna rimsko-katoliška moderna literatura, iz katere zajemajo in morajo zajemati vsled terorizma od vodstva, in za katero so dolžni celo delati propagando na škodo nacionalni književnosti. Mladi svečeniški vzgajajo se in tudi med pastirstvom utrjujejo se v tujem duhu; vsak goji med preprostim narodom, rekli bi, vrt s tujimi sadikami, in tolažba je ravno v tem, da slovanska zemlja ni sposobna za take sadike, da posahnejo polagoma, ker ni ne sokov, ne zraka za nje.

Treba je torej dobro ločiti med starim in modernim duhovenstvom na slovanskih zemljah in počtevati pravo in pravilno mišljenje starih in vseh tistih, ki se jim pridružujejo. Napačno je med Slovani zaničljivo govoriti o duhovenskem stanu; napačno je celo trditi, da vse duhovenstvo pristaje k evangelju modernih rimskih katolikov. To ne odgovarja dejstvu, in zato je treba vsako pomoč starih sprejemati s hvaležnostjo. Oni so prav za prav velika nada, da preživé slovanski narodi tudi „moderno“ privilegovanih latinizatorjev; oni morejo s svojim vplivom krotiti iz napačnih premis nastavši fanatizem novih rimskih katolikov pod plaščem mladih svečeniškov; oni imajo skušnje iz prošlosti in tudi političko razsodnost, da polagoma poučé mlade, ki so iz nevednosti takoj stopili pod prapor modernega rimskega ka-

tolištva. Svečeniški stare korenine morejo še narod počevati in takó sami nekoliko paralizovati vpliv mladih posvečenih fanatikov. Bodimo torej pravični sami sebi in starejemu svečeništvu zdravega mišljenja. Mogočen je uže tabor modernih generalov in korporalov; s pomočjo starih in preustrojenja narodnih strank morejo Čehoslovani, Malorusi, Slovenci i Hrvati s časom premagati ta tabor. Ta bode še dolgo, dolgo škodoval, dokler narodne stranke ne postavijo v politiki in literaturi primerne protioorganizacije; le s poslednjo bi bilo možno dokazati tudi sistemu, da ne opravi izdatnega niti s pomočjo više hierarhije. Dokler pa bodo viši hierarhi poslušni sistemu v protislovanskem smislu, bode to znamenje, da za šibke slovanske narode ni še bila ura. Vedenje in delovanje viših duhovnih pastirjev bi moglo tudi s svoje strani poučiti slovanske oportuniste. Oni bi bili dolžni vedeti, da tisti čas, ko paktujejo z njimi vsakodobne vlade, vzdružuje se protislovanski sistem tudi s pomočjo hierarhije. Taka je tudi sedaj. V isti čas, ko se vlada dobrika Mladočehom, oportunističkim Slovencem in frakcijam drugih narodov, postavlja rimskokatoliška „moderna“ svoje kandidate za državni zbor in cepi takó narodne stranke. V isti čas, ko so izdali avstrijski škofje skupni pastirski list za voljenje takih državnozborskih zastopnikov, ki bi s „pravičnostjo in krščansko ljubeznijo“ rešili na prvem mestu narodno vprašanje, dovoljuje ista pravičnost in krščanska ljubezen, da se bezozirno postavljajo rimski katoliki na svoje noge z lastnimi kandidati za državni zbor in da zametajo najpohlevniše kompromise.

Poseben slučaj na Kranjskem, da je „katoliška narodna“ stranka na zaupnem shodu zavrgla kompromis z narodno stranko, je malenkostna posledica vsega sistema. Gledé na taka pojavljenja je celo skupni pastirski list sama posledica sistema, zavladavšega in trajno vladajočega tudi med katoliško hierarhijo. Skupni pastirski list nima drugega namena kakor krotiti narodne in takó zvane radikalne stranke, da bi prišle v državni zbor izključno pohlevne, krotke ovčice tudi za posvetno, političko pašo. Skupni pastirski list se vjema z oficijoznimi glasili in vsemi oportunisti, od katerih je uže davno pred razpuščenjem drž. zbora prihajalo geslo: „Zmernimi na površje, z radikalnimi! dolu“! V taki svetlobi se kažejo katoliške stranke med slovanskimi narodi, v taki luči se kaže tudi skupni pastirski list avstrijskih škofov. Čuda ni nobenega; čudo le je, da slovanske narodne stranke se niso pripravljale dovolj, da bi paralizovale to, kar je prišlo sedaj, in največje čudo je, da morejo slovanske stranke in njih novine še le popraševati se, kakó bi se postavile nasproti sistemu. Vodstva katoliških strank jih po svoje dovolj učé, ako niso izgubile vse razsodnosti.

Katoliška stranka na Kranjskem in Jugoslovanski klub.

Kakor znano, dogovorili so se bili dosedanji državni poslanci slovenski in hrvatski v tem, da bi delovali na vstvarjenje Jugoslovanskega kluba, da bi se uže naprej odločali slovenski in hrv. volilci samo za take kandidate, ki bi bili voljni vstopiti v tak klub. Da bi se olajšal vstop sosebno pristašem kranjske katoliško-narodne stranke, skrčili so program na narodna in gospodarstvena vprašanja. Omenili smo uže bili, da tak program je za Slovence lahek, lazi nego za Hrvate, kateri so v Dalmaciji, kakor v Istri, zajedno zagovorniki svojega skupnega

zgodovinskega drž. prava. Hrvatski poslanci so pokazali voljo, da v skupnem klubu bi ne vezali Slovencev radi svojega drž. prava; oni bi se torej zatajili začasno v svoji najvažnejši programski točki, v tem ko nimajo Slovenci nobenega nacionalnega ali gospodarstvenega navskrižja s tostranskimi Hrvati, in še hrvatsko državno pravo je v poslednjem cilju ravno takó slovensko drž. pravo, kakor hrvatsko, in ravno takó, če ne še bolj potrebno njim, kakor Hrvatom.

Slovenci ob mejah so uže davno želeli, ozroma zahtevali, naj bi se vsi hrv. in slovenski drž. poslanci združili v jeden, t. j. v Jugoslovanski klub. Kranjska katoliška frakcija pa, pod vodstvom grofa Hohenwarta, oziroma lani umrlega kan. Kluna, je zavirala vstvarjenje takega kluba in takó zakrivila, da so se ostali Slovani, sosebno Čehoslovani, skandalizovali radi takega postopanja. Kakor so se torej Slovenci razveselili izjavljene namere, jednako so se bali, da na Kranjskem v tem pogledu ne pride do prave sloge. Tam so bili celó pri narodni stranki z narodnimi poslanci vred poslednja leta zabredli v oportunistem, v tem ko se je protislovanska katoliška narodna stranka organizovala bolj in bolj, in je frakcija njenih pristašev v drž. zboru dosledno tirala protislovansko politiko v Hohenwartovem ali konservativnem klubu. Narodna stranka na Kranjskem je želela, da bi se vsaj gledé državnozbornskih volitev obe stranki dogovorili o kandidatih, v smislu izjavljene namere dosedanjih hrv. in slov. poslancev, da bi se zasnova po številu celoten Jugoslovanski klub. Moralno je razgovarjanje po novinah toliko vplivalo na katoliško stranko, da ni mogla takoj na pragu izreči se proti skupnemu postopanju o novih volitvah. Odločila se je za shod zaupnih mož, ki je bil 28. januarja tega leta. Na tem shodu pa so odklonili skromne predloge narodne stranke in sprejeli resolucijo, vsled katere naj bi izvoljenci katoliške stranke v narodnih vprašanjih složno postopali z ostalimi slovenskimi, oziroma tudi hrv. poslanci, naj bi pa sami, v sporazumu z vodstvom iste kat. stranke, odločili se za obliko kluba, v kateri naj bi vstopili. To se pravi, da vodstvo kat. stranke ne mara nič slišati o Jugoslovanskem klubu ali pa še le čaka, kakó se razvijejo stvari, in kakó mu namigne sistem potom osrednje vlade. Če bode ugajalo „katoliškim“ interesom in protislovanskemu sistemu, obrnejo izvoljenci stranke plašč po vetru, in Jugosl. klub bode osrečen s pristaši kat. stranke, ali pa se bode moral urediti tudi bez te sreče, če se sploh — vstvari!

Znano „vodstvo“ katoliške stranke na Kranjskem pričakuje morebiti, da se vendar vstvari kak centrum tudi v Dunajskem drž. zboru, in potem bi frakcija kranjskih katolikov vstopila v ta centrum ter iz milosti od slučaja do slučaja glasovala z ostalimi Jugoslovani v narodnih stvareh, drugače pa bi delovala ločeno, v slogi z nemškimi in drugimi konservativci, kakor doslej.

Na Kranjskem so najprej priobčili vest ali govorico, da tudi gr. Badeni želi, da bi se zasnova Jugoslovanski klub. Kolikor je to istina, utegne tak klub v resnici pomagati vladi v posebnih slučajih in takó igrati tisto vlogo, s katero so se bahali nekateri slovenski zastopniki sosebno za koalicijske vlade. Jugoslovanski klub, ki po svojem številu ne bode znaten, tudi tedaj ne, ko bi združil vse hrv. in slovenske poslance, in ki bi imel itak zmeren program, s tako „zmernostjo“, kakoršna ugaja tudi sedanjí osrednji vladi, mogel bi vladi dajati večih uslug, nego bi se kazala plačila, katera pri normalnih razmerah bi bila dolžna umeti se sama po sebi. Kajti kar zahtevajo jugoslovanski zastopniki v nacio-

nalnem in gospodarstvenem pogledu, je le dolg, kateri bi se bil imel uže davno poplačati tudi v samem drž. interesu. Proti drž. interesu se krepé tuji življi na jugu; proti drž. interesu se zanemarja obče gospodarstvo po Dalmaciji, Istri in po vseh slovanskih zemljah. Slovenci in Hrvatje pa bi ne imeli vstvarjati Jugoslovanskega kluba radi tega, ker ga želi kak državnik v interesu oblehčanja svojega vladanja, temveč v svojem interesu in interesu ostalih slovanskih narodov, zastopanih v državnem zboru.

Bodoči drž. zbor bode imel drugih važnih zadač, kakor pa samo takih, za katere se hoče omejiti Jugoslovanski klub. Te zadače bodo posezale posredno tudi v narodne in gospodarske interese južnih in vseh avstro-ogerskih Slovanov. Pogodba z Ogersko, najbrže nova velika, tudi vojaška bremena, v katera naj bi privolile delegacije, jednostranske namere za spravo narodov, pri kateri spravi naj bi jugoslovanski zastopniki molčali in takó zakrivilo, da bi Hrvati in Slovenci prišli v še hujše narodno položenje, — ta perspektiva ne zahteva osnutja Jugoslovanskega kluba radi želje gr. Badenija, temveč radi specijalnih interesov samih Jugoslovancev in skupnih interesov z ostalimi Slovani. Ako bi n. pr. osrednja vlada začela spravo samo s Čehi, in bi ti v svojem separatizmu zadremali v pogledu na še večje potrebe Jugoslovancev in Malorusov, ali bi Jugoslovanski klub ne bil potreben ne v interesu vlade, temveč proti vladi? V takem slučaju bi se celó Hrvatje kesali, da so premalo točeh stavili v klubov program, ali pa bi morali osamljeni čuvati svoje zgodovinsko drž. pravo. Utegne napočiti doba ravno v bodoči zakonodavni šestletni dobi, da pride ne le narodno vprašanje, temveč tudi zgodovinsko drž. pravo na dnevni red, in za ta slučaj se je treba še posebe pripravljati Jugoslovancem, da jih ne prehvapi čas. V obče pa je položenje tako, da Slovani ne bodo potrebovali samo dobro organizovanih, do skrajne meje polnoštevilnih klubov, temveč tudi združeno delovanje teh klubov.

In gledé na tako prevažno, nekoliko celó vznemirjajočo bodočnost niso hoteli mladi doktorji sv. pisma izreči se za Jugoslovanski klub? V taki dobi niso hoteli niti za volitve dogovoriti se z narodno stranko? Ne zamerimo jim, ker so neskušeni slepci, dasi polni tujih nauk; saj poslušajo le, kar se jim ukaže od zgorej, in „vodstvo“ uže vé, kakov veter piha v še višjih slojih političkega ozračja. Pomilujemo pa v letih in skušenosti osivele častite glave župnikov in svečnikov stare korenine, ki morajo ostajati v manjšini nasproti pristašem mladih, ki so zopet pod vodstvom višjih, a „modernih“.

Takó delujejo za spravo mladi rimski katoliki nenarodnega in protinarodnega stremjenja v isti čas, ko jim brenči na ušesa „pravičnost in krščanska ljubezen“ iz teksta tistega skupnega pastirskega lista, ki hoče spraviti v državni zbor spravljive, pravične može, ki bi se ne ravnali po večini ob reševanju narodnega vprašanja! Ako mladi nestrpneži sami ne dajejo dobrega zgleda, ko so pod vodstvom tistega višega pastirstva, katero jim je zajedno pol. vodstvo, kakó naj vpliva skupni pastirski list na druge, posvetne ljudi? Ako se radi narodnih stvari ravnaajo posvečeni mladi gospodje po večini, kakó naj se zopet obudi pravičnost in krščanska ljubezen tam, ker so vajeni dosežati svoje cilje po bezozirnih večinah, ki niso v nacionalnih stvareh nič drugega nego moderno pestno pravo? Ako skupni pastirski list ne vpliva niti pri najbližjih, kakó naj kaže svojo blagodejno moč pri oddaljenih?

No stvar smo pojasnili na drugem mestu; tu nam je bilo do dokaza, kakó potreben je polnoštevilen Jugoslovanski klub, kakó važne zadače v interesu tlačenih

Slovanov more izvrševati uže letos in v naslednjih letih. Iz tega pa, da se katoliška kranjska stranka — boji imena Jugoslovanskega kluba, je razvidna politiška kratkovidnost mladih svečnikov, poslušnikov v smislu občega protislovanskega sistema.

Pri tem pristavljamo, da ni nobenega navskrižja v tem, če je res, da želi gr. Badeni tvorbo Jugoslovanskega kluba, in če z druge strani nasprotujejo kranjski katoliki takemu klubu, dasi služijo sistemu, torej tudi vsakodobni vladi. Osrednja vlada računa formalno z glasovi; če je par glasov manj v klubu, more jih ona poiskati tam, kamor so zašli. V slučaju odškodovanja za usluge bi utegnulo vladi zopet služiti v izgovor, češ, saj niso vsi v klubu in složni, klub torej ne more vsega zahtevati. Slovanom pa mora biti najprej do moralnega vpliva in potem do pozitivnih pridobitev. Če se združijo kompaktno v posamičnih klubih in potem od kluba do kluba, utegnejo doseči tudi dejanskih vspehov, in zato bode delovanje državnega zbora posebno primerno. Za novi drž. zbor je nekaka sreča, da se ni dognala pogodba z Ogersko uže v proštem letu; v novem zboru morejo slovanski poslanci staviti novih uslovij, in kar so zagrešili lani v starem zboru, morejo popraviti stari in novi zastopniki v novem državnem zboru. Takó ostaje očitna potreba, da zasnujejo Hrvatje in Slovenci v složnosti in polnoštevilno svoj klub; kranjska katoliška narodna stranka pa se sama obsoja po svojem ravnanju. Na Kranjskem ne ostaje sedaj druge pomoči, kakor da pravi rodoljubi delujejo skupno in intenzivno, da se izvolé modri in trdni možje v drž. zbor, kakor jih zahteva sedanja potreba in negotovo, na vse strani važno položenje.

У самоћи.

У самоћи у ноћној тишини,
 Када мирно свака душа спава,
 У луг густу тамо у даљини
 Славуљ пјесмом шуму раздрагава.
 Пјева слатко, зове своју другу,
 Она к њему за часак долети;
 Разгони му и сјету и тугу —
 Вес'о пјева лугу и врлети.
 Ја, усамљен од људи и свјета,
 Никог немам, самац часе бројим —
 Ој судбино, немила и клета,
 Кад ћу једном да се успокојим?
 Већ ми срце узколеба груди,
 Као да ће одлети ванка;
 Свака мис'о нову жељу буди,
 Немам мира, почива ни санка.
 у самоћи, сред ноћне тишине,
 Када мирно свака душа спава,
 Моје срце ради не ми гине,
 Јер је силно љуби — обожава.
 Бар (Црна Гора), 1897.

Мило Јововић.

Tragedija rodoljubja:

(K III. zv. »Anton Knezove knjižnice.«*)

Zdi se mi, da je beletrist Fr. Govékar načrtal nekaj svojih duševnih položajev, ko so ga radi njegovega realizma napadali in dvomili nad njegovim rodoljubjem ter pisateljskim poklicom v povesti »Rodoljubje in ljubezen«, katero je izdala »Matica Slovenska« v svoji »Ant. Knezovi knjižnici.« Glavni junak, Kres, te povesti ima precej sličnih potez, tičočih se rodoljubja. Domovino ljubiti, je jako nehvaležna stvar. Vedno i povsodi se podtikajo rodoljubnim možem sebičnost in postranske namere. »Kres« in Govékar sta si v tem precej jednaka.

Jedva je zvedel »Slovenec« o tej povesti, takoj jej je napovedal boj. A ne samo povesti in pisatelju, ampak tudi družbi sami preti zabavljanje, ker je vsprela delo slovenskega realista Govékarja.

Očitno pa je, da sta morala dati pri tej povesti koncesije i pisatelj i družba, in tako je prišla povest v »Ant. Knezovo knjižnico.« »Matica Slovenska« je doslej prinašala same idealistično ali romantično pisane leposlovne spise, kajti v nje odboru sedé tudi duhovniki, in ti pač niso zagovorniki svobodne umetnosti. Da je torej realist Govékar dobil prostora v publikaciji slavne družbe, je vesela prikazen; dobiček imata oba: i družba i pisatelj; družba, ker si je pridobila novo vrlo pisateljsko silo, pisatelj pa, ker je vstopil v kolo prvega znanstveno-leposlovnega društva.

Námen povesti »Rodoljubje in ljubezen« je: proslaviti velesimpatičnega ustanovitelja knjižnice, v koji je tiskana ta povest. Kres je očevidno — blagi, pokojni Anton Knez; morebiti je malo idealizovan, ali bistvo je ostalo v »Kresovem« značaju Knezovo! »Kres« je čist, rekel bi, skoro idealen značaj: i njegova osoba sama, i njegova prava, nesebična ljubezen do dekleta, i njegovo vzorno, požrtvovalno rodoljubje tvarja ga junakom, katerega se mora veseliti vsakdo. Dasi bogatin, ni Kres nikdar buržoazist, nego čuti vedno z delavcem. Kres je — naroden socialist. Ne zdi se mu sramotno, stisnuti od dela in naporov ožuljeno desnico ubogega tvorniškega trpina; ne zdi se mu poniževalno, dostojno pogovoriti se z zalim dekličem v oguljeni in zamazani obleki; ni mu greh, zavrieti se na plesu z navadno mladenko; preprosti delavec sme takisto zaplesati z njegovo nevesto, polmilijonarko v svili.

Da nam bolj osvetli sliko tega moža, postavil nam je pisatelj sebičnega, zagrizenega fabrikanta Dolžana kot kontrast idealnemu možu Kresu, kateri ljubi svoj narod, kakor je ljubil véasih samo stari Rimljan ali Grk svojo rodno zemljo. Kres agituje za Dolžana, ki je tudi zmagal s kandidaturo. Ali varal se je; Dolžan izneverivši se narodni stranki, dela samo za svoje plemstvo. Ker mu je to obljubljeno, izdávši svoj narod, glasuje za sovražno predlogo. Narodni sovražniki sezvavši zbor, sramoté Kresa, očitajo mu sebičnost, češ, da je agitoval za Dolžana samo radi tisočakev svoje neveste, Dolžanove sestričine. — Kres je padel v dvoboju z gizdalinskim stotnikom radi svojih — idealov.

Dobra pobočnika je imel Kres v prijateljih, v Hočevarju in Orožnu. Hočevar mu je zvest do zadnjega izdihljeja ter tudi njegov naslednik v vodstvu narodne stranke v dotičnem trgu; Orožen pa navdušen fanatičen slovenski rodoljub.

*) Matica Slovenska 1. 1896.

Vodilna ideja v tej povesti je politično delovanje Kresovo. Kres stremi k zjedinenju Sloveniji, narodni avtonomiji in jugoslovanskemu klubu. Ta program je vsekakor tudi program piščev; ta program mora biti tudi last vsakega zavednega Slovenca.

Narodna avtonomija je nam Slovencem jedina rešitev, sicer se popolnoma ponemčimo. Jugoslovanski klub — ta ideja pa se nam uresniči morebiti uže v bodoči zakonodavni dobi.

Pisatelj nam je razvil v svojem romanu »V krvi« še drug program (6. št. »Lj. Zv.« 1896.), vseslovanski program. Isti program ima tudi »Slov. Svet«; torej se mi zdi nepotrebno, nadalje razpravljati ga.

Radi tehnike bi imel opomniti, da je skušal pisatelj zjediniti zahteve dobrega romana in dobre drame. »Im Roman sollen vorzüglich Gesinnungen und Begebenheiten vorgestellt werden; im Drama Charaktere und Thaten . . . Der Romanheld muss leidend, wenigstens nicht im hohen Grade wirkend sein; von dem dramatischen verlangt man Wirkung und That.« Goethe: Wilhelm Meisters Lehrjahre. To karakteristiko romana in drame skuša pisatelj vedno jediniti v svojih spisih; radi tega ne popisuje dolgočasnih razmišljanj, preobloženih popisov in ne črta prizorov z opisovanjem, ampak jih postavlja s pomočjo dialoga naravnost pred oči in polaga čustva svojih junakov njim samim v usta; to pa je vse izvestno znak dramatične živahnosti.

Govékar je podal v svojem delu »Rodoljubje in ljubezen« vsakomur nekaj: politiku in rodoljubo sliko boja z našimi narodnimi sovražniki; prijatelju ljubezenskih spletek dvojnoidealno, prosto, ne rafinovano ljubezen, estetiko dobro in dosledno risane značaje, logično in verojetno razpleteno dejanje, vsem pa dovršeno povest, tragedijo rodoljubja.

Josip Poljanec.

BESTUŽEV-RJUMIN.

(Svojemu najplemenitejšemu ruskemu predavatelju.)

«Онъ прекрасно владелъ роднымъ языкомъ и способностью точно и изящно передавать свои мысли культурнаго человека.»

Nekdo v »N. Vr.« Nr. 7490.

2. januarja star. st. tega leta umrl je Konstantin Nikolajevič Bestužev-Rjumin, velik zgodovinar, velik humanist, velik pisatelj.

Rojen je bil leta 1829 v Nižnje-grajski guberniji. Njegova rodbina pripadala je k staremu ruskemu plemstvu ali bojarstvu. Začetkoma se je učil doma; kajti njegov otec imel je bogato knjižnico, v kateri je fantiču najbolj ugajal Karamzin: Früh übt sich, wer Meister werden will. Potem pa je vstopil v gubernsko gimnazijo, kjer je tedaj učiteljeval, proslavivši se pozneje na vso Rusijo P. J. Melnikov, tudi Andej Pečerskij. Ta modra glavica je tedaj uredovala gubernske novice, v katerih so mu največ pisali njegovi učenci, med njimi seveda tudi odličnjak Bestužev-Rjumin. Vseučilišče obiskoval je Moskovsko, kjer so v njegovih časih sijale zvezde zgodovinske ruske vede, kakoršni so Pogódin, Solovjev in dr. Vseučilišni tečaj je K. N. okončil l. 1851, v Moskvi pa je ostal le do 1859. leta. Predaval je zgodovino v raznih viših vojenih učiliščih, pa še bolj intenzivno je deloval na tvorilšču žurnalnem, kjer je bil glavni sotrudnik profesorja V. F. Korša v »Mosk. Véd.«, a koncem je sam osnoval »Mosk. Obozrénije«, katero se mu pa ni po-

srečilo; kajti zaspalo je takoj z drugim zvezkom. V Petrograd si ga je poprosil kot sodelaveca v »Oteč. Zap.« dobro znani izdatelj in urédnik »Golosa« — A. A. Krajevskij. V rečenem žurnalu priobčil je K. N. članek-razpravo pod zaglavjem: »Učenje slovnofilov in njegova usoda v ruski slovesnosti.« Ta raziskava do sedaj svoje veljave ni izgubila, a K. N. je to, kar se pravi literaturno ime. Ko je 1865. l. umrl slavnoznan N. J. Kostomarov, Petrograjsko vseučilišče poklicalo je na njegovo mesto takoj K. N., da, si ni bil še ni magister, ni doktor filozofije, ali še Bog ve česar. Kot vseučiliščni predavatelj zgodovinskih nauk začel je pisati svojo disertacijo »O sestavi ruskih létopisej do konca 14. v.« Ta razprava pa mu je dala to, kar se zove učena stopinja doktorja *honoris causa*. L. 1890 pa je bil izbran akademikom po oddelu ruskega jezika i slovesnosti. Kot predavatelj zgodovine je K. N. služboval še v historiko-filološkem institutu, kamor se ne odpirajo vsem vrata. Bestužev-Rjumin pridobil si je mnogo slave med rusko napredno inteligencijo kot osnovelec »Viših ženskih kursov« l. 1878. Tudi predsednik »Slov. blagotv. komiteta« bil je cela četrta leta, a v arheološki komisiji sodeloval je do svojega poslednjega vzdihljaja. Literaturni največi trud K. N. je seveda njegova »Ruskaja istorija« v dveh precej tolstih zvezkih; raznih manjših razprav pa i raziskovanj je zapustil bezbrojno število. Vsa ta učena tvorina je razsejana po raznih novinah in žurnalih, iz kojih je najbolj pital, za poslednje čase, »Rusk. Věst.« i pa »Žurn. Min. Nar. Prosv.« V K. N. Bestužev-Rjuminu izgubila je ruska zgodovinska nauka temeljitega i poštenega učenjaka, rusko občinstvo — globoko nabrazenega humanista, ruska slovesnost — spretnega i čisto izjaščenega pisatelja-publicista, a slovanstvo jednega iz najplodotvornejših naslednikov i očiščenega prejemnikov Aksakovih, Samarinih i. t. d. Ne darom je K. N. uredoval »Slavjan. Izv.« v teku nekolikih let, a vsi njegovi spisi svedočijo, da je bil nemočni, a prepričani privrženec ruskega slavjanofilstva. Ruska stolica osirotela je gledé znamenitih zgodovinarjev čez smrt akademika-historika. Njemu ga nima para ves Petrograd, da i druga pristanišča vede i humanizma na ruskih tleh mu menda radovoljno ustopajo palmo prvenstva. K. N. je bil v svoji stroki učenec največega ruskega zgodbo-pisca Solovjeva, — kojega trud po ruski zgodovini našteva celih 29 knjig ne malega objema; pa še Rimljani so pravili: *non multa, sed multum*, in ravno našemu premilemu K. N. pripada poslednje mnogoznačilno *multum* . . . Vaš pokorni sluga za svojo bitnost v Petrogradu zahajal je pogostoma na predavanja pokojnega K. N., nekaj zato, ker je Bestužev-Rjumin ljubil Slovane, katere je tedaj vabilo v Rusijo ministerstvo narodne prosvete, pa še bolj zato, ker nikogar i nikjer nikoli ni slišal, da bi govoril tako lepo i prijetno, kakor je predaval K. N. Jaz do sedaj nisem pozabil one plemene ljubezni k svojemu predmetu, katera je tako rahlo laskala uho poslušalca. A ta predmet mu je bil ruski narod s svojo obširno domovino i mnogovečnimi žalostnimi zgodbami, ta predmet so mu bili tudi njegovi sorodniki, slabe bilice istega debla, kateremu prinaideži rusko koleno, debla slovanskega. Da bo ti zemljica lahka, zvesti sin velikega naroda z žalostno prošlostjo, se snosno sedanostjo i z velikansko bodočnostjo. Kajti, po prepričanju jednega iz tvojih strogih ceniteljev, »отличительною чертою твоей натуры, какъ и твоихъ историческихъ трудовъ, была без-

укоривенная добропорядочность и нравственная чистоплодность. Эда ли найдётся человекъ, который могъ бы сказать о тебѣ что-нибудь дурное. Вѣчная тебѣ память!

Božidar Štifter, jeden iz voljnih slovanskih poslušalcev pokojnega g. profesorja.

Ljubić pa Crnčić.

V zelo kratki dobi je izgubila Hrvatska dva izmed najdejavnejših svojih sinov. 19. oktobra p. l. je umrl v Starem Gradu na otoku Hvaru plodovit hrvatski historik, numizmatik, arheolog, ravnatelj arh. muzeja v Zagrebu — Šime Ljubić; — na svetih treh kraljev dan pa je zatisnil v Rimu na večno oči dr. Ivan Crnčić, katerega mora veda zahvaliti za mnogo del in lepih pripelkov, v katerih je razjašnjeval našo jugoslovansko minuloost.

Simon Ljubić se je rodil 24. maja 1822. v Starem Gradu na Hvaru. Njegovi pradedje so bili bošniški plemiči, ki so se pa pozneje preselili na imenovani otok. Gimnazijo, filozofijo in teologijo je obiskoval v Dobrovniku, Spljetu in Zagrebu, kjer je bil l. 1847. posvečen v duhovnika. Za njegovega prebivanja v bogoslovju sta začela izhajati (v Dalmaciji) dva nova lista »Zora dalmatinska« in laška »Dalmazia«; obema listoma je pridno dopisoval. Poleg tega je izdal, kot bogoslovec četrtega leta (l. 1846.), v Zadru samostojno delo: »Običaji kod Vlaha u Dalmaciji«, in spis prvega hrv. pesnika in nabiratelja narodnih pesnij, Petra Hektorovića »Ribanje i ribarsko prigovaranje«; — to je bila prva knjiga v Dalmaciji tiskana v gajici.

Kot duhovni pomočnik je prišel v svoj rojstni kraj, kjer je marljivo nabiral narodne pesni in grške in lat. denarje. Tu je ustanovil tudi narodno čitalnico in preložil v hrvaščino in v laščino Eichhoffovo delo: »Poviest jezika i književnost Slavjana.«

Po svoji delavnosti pridobil si je mnogo prijateljev. pa tudi sovražnikov, — bil je premeščen na otok Brač, kjer je bil najprej kapelan pri sv. Petru (Supetar), l. 1852. je pa dobil župnijo pri sv. Nedelji. Svoje študije je pridno nadaljeval ter izdal l. 1851. na Dunaju spis »Numografia Dalmata« (v XI. zv. Arch. für Kunde österr. Geschichtsquell.), l. 1852. pa »Staro dalmatinsko penezoslovje« v Zagrebu (arkiv za povjestnicu jugosl. knj. II. odd. I.).

L. 1855. je naredil na Dunaju skušnje iz slov. jezikov in literature za celo gimnazijo; ker pa je hotel napraviti skušnje tudi iz zgodovine in zemljepisja, je ostal tam še dve leti ter izdal l. 1856. veliko grafično delo »Dizionario degli uomini illustri della Dalmazia«, ki do danes še ni izgubilo svoje cene, če prav ni popolno.

Po izvrstno dovršenih skušnjah je postal suplent na Spljetski gimnaziji, l. 1858. kustos tamošnjega muzeja. Od l. 1858—1861. je prebival v Benetkah, kjer je neumorno delal pri bogatih virih Beneških arhivov ter spravil na dan neprecenljive, do tedaj nezane zaklade. 1861. l. je profesor v Oseku in l. 1863. na Reki.

L. 1866. je postal član novo osnovane jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti v Zagrebu, l. 1869. kustos nar. muzeja do l. 1892., ko je stopil v pokoj in šel v svoj rodni kraj, kjer je ostal do smrti.

Preobširno bi bilo, ko bi hotel omenjati vse spise, katere je postal v teh letih v svet, navedem naj le najglavnejša njegova dela. L. 1864. je izšlo njegovo »Ogledalo književne povjesti jugosl. za podučavanje mladeži«, leta 1869. drugi del istega spisa. V Oseškem gimn. programu za l. 1864. »Križbojnici u Zadru, ulomak iz mletačkoga križboja 1202—1204.« V Reškem progr. gimn. za l. 1865. »Vladanje mletačko na Rieci 1508—1509.«

Celo vrsto spisov njegovih čitamov in Radu jugosl. akad. znanosti in umjet. Tako: »Ob odnošajih dubrovačke sa mletačkom republikom« (5 knj. R.), »O Markantunu Dominisu Rabljaninu« (10 knj.); dalje v različne druge razprave v knj. 17, 26, 31, 34, 53, 54. V 57 knj. Borba za glagolico u Lošinjcu. i t. d. Potem v Starinah knj. 1, 4, 6, 10, 13, 14, 15, 23, v »Viestniku arkeološkoga društva, kateri je urejeval sam od l. 1879—1893.

Med samostojnimi knjigami omenjam: »Studi archeologici sulla Dalmazia« (v Arch. f. Kunde österr. Geschichtsquell. zv. XXII), — »Popis predmeta iz prehistoričke dobe v narod. zemaljs. muzeju«, v Zagrebu 1876. »Der Fund römischer Goldmünzen aus dem ersten Jahrhundert der Kaiserzeit in Semlin gemacht«, 1876. »Opis jugoslovenskih novaca« 1875. i t. d.

Zbral je gradivo za 10 silnih zvezkov »Monumenta spectantia historiæ Slavorum meridionalium« pod imenom »Listine o odnošajih izmedju Slovenstva i mletačke republike« z l. 960—1469. (1868—91.), za tri velike zvezke zbirke »Commissions et relations Venetae« z l. 1433—1571. (1876—1880.) i t. d.

Drugi mož, katerega smo dolžni s hvaležnostjo spominjati se ob njegovi gomili, je Ivan Crnčić. Rojen l. 1833. v Poljanah na otoku Krku, je obiskoval gimnazijo na Reki ter se odlikoval uže tedaj kot najboljši učenec Franja Kurelca, znanega hrvatskega stilista. Vpliv Kurelčev zasledujemo lehkó v vseh Crnčevih spisih. Verni učenec se je ravnal do konca svojega življenja po naukih svojega učitelja. Ko je dovršil bogoslovje v Gorici, šel je na Dunaj, kjer je (v Avgustineju) napravil doktorat iz bogoslovja in bil posvečen duhovnikom. Na Dunaju je začel pridno dopisovati »Katoličkemu Listu«, v katerem je izšlo tudi večde delo njegovo »Vid Omišljanin, pisac hrvatski XV. vijeka.« Vrnuvši se z Dunaja, je služboval nekaj časa v škofijski kanceliji na otoku Krku. Seznanil se je z Ivanom Kukuljevićem Sakcinskim, isti vzori pa so sklenuli ozko prijateljstvo med njim in Franjem Račkim. Ko se je poslednji vrnil l. 1861. iz Rima v domovino, je postal Crnčić njegov naslednik — kanonik v jugoslovanskem ustavu sv. Jeronima, kjer je ostal do svoje smrti. L. 1863 je bil imenovan dopis. članem jugoslovanske akademije.

Crnčić je pisal mnogo o glagolici. A kako tudi ne! Domovina njegova, otok Krk, ki se ne imenuje zastoj od učenjakov »vagina rerum glagolitarum«, hrani v tem pogledu toliko zanimivostij, da bi ga lehkó primerjali s Sv. Goro. Uže l. 1865. je priobčil v II. letniku »Književnika« »Krčke Starine«, kjer prvi skuša razjasniti napis v Baški, ki svedóči o kralju Zvonimiru, da je posetil ta kraj. Za hrvaško zgodovino in topografijo je važen spis »Najstarija poviest krčkoj, osorskoj, rabskoj, s-nj-skoj i krbavskoj biskupiji (Rim 1867). V 16. knjigi Rada jugosl. akad. čitamov njegovo razpravo »Popravci ka glagolskim spomenikom«, v 23. knj. »Brojna vriednost slova«, v 79. knj. »Imena Slovincin i Ilir u našem gostinju u Rimu poslije 1453. godine«, v 125. knj. »Još dvije o slovenskom gostinju u Rimu izopačeno.« V »Starinah jugsl. akad.« v 7. knj. piše »Još obla glagolica krčkom otoku«, v 20 knj. »Još o glagolskom napisu u crkvi sv. Lucije u dragobašćanskoj«, v 14. knj. »Rimsko slovinska služba sv. Kurila i Metoda«, v 15. knj. »Njekoliko južnih Slovena zapisanih u bratovštini sv. Duha od 1478—1520 u Rimu«, v 18. knj. »Prilozi k razpravi — imena Slovincin i Ilir u našem gostinju u Rimu poslije 1453.« v knj. 26 »Paoporka Iv. Lučića.« — Kot posebno knjigo je izdal l. 1874. »Popa Dukljanina ljetopis«, z dr. Račkim »Statut Vrbavski« (glag.), z dr. Jagićem in Račkim pa je pripravil za tisek »Hrvatski pisane zakone« (izd. akad. 1890. l.).

Vážna je tudi knjiga. »Assemanovo evangelje«, t. j. glagolski spomenik staroslovenski, kateri je izdal v latinici l. 1878. — Poleg literarnih zaslug, je treba tudi omeniti, da se je kot vodja ustava sv. Jeronima v Rimu mnogo trudil, posebno v zadnjem času, da bi zboljšal in povzdignul njegovo stauje.

K.

Ruske drobtinice.

Съ міру по ниткѣ, голому рубаха.

Novoletno novice v našej vrhnji upravi so i mnogobrojne i mnogozašilne. Ministra vnanjih poslov so našli v malem kotiču za mejami matuške Rosije — v Daniji, Grof Muravjév je narečen našim novim ministrom vnanjih del. Čitatelji »Slovanskega Sveta« sami pazljivo sledé za našo vnanjo politiko; torej jim je i bez mene dobro znano, da je naš novi vodnik vnanjih homantij nekđaj bil prvim tajnikom pri Berolinskem dvoru. Ta okolščina ne malo pomenja v danem slučaju. Grof M. je torej prav dobro poučen o razmerah naših z nemškimi, i če pomislimo, da je Nemčija naš največi »prijatelj«, nam tudi ne bo težko pripomniti ruski rek: »Daj nam, Bože, laditi z našimi prijatelji, z neprijatelji pa se sami spravimo.« V Daniji za poslednja leta ruski posli seveda niso počivali na mehkih blazinah, Pleski mednarodnih vskrižij so vdarjali tudi ob danske bregove... A rodni odnošaji med ruskim i danskim dvorom! Dokler je živel Aleksander III, je bilo poslom manj opravkov; nastopil je mladenič sin, iskal si je žene poštene i razmere nemške i danske, koliko je trebalo od tamošnjega predstavitelja Rusije tistega velikega dara Božjega, kateri se na vseh jezicih zove političnim taktom! Grof Muravjév je vse te soteke razdvigal i delal si svobodno pot, toliko gladko pot, da je po njej, a bez ovir pridrdrala Francoska ter ob obrežju svoje najljutejše neprijateljice zakrepila trdno zvezo z Rusijo na blagor i mir evropskih narodov. Torej ne divite, ne čudite se, da naznačenje našega novega ministra vnanjih poslov vzbuja doma i na tujem,

kjer so naši prijatelji, veliko radost i veselje; kajti v njem je vidno načelo: Семъ разъ примѣръ, одинъ разъ отрѣжь

Tudi Varšava dobila je k novemu letu svojega novega general-gubernatorja. Grof Šuvalov je po bolezni na pokoj, na njegovo mesto je knez Imeretinskij. Ta premena tiče se naše notranje uprave, skoro bo jasno, kako pot krene novi načelnik Poljske naše, i tedaj spregovorimo o tej stvari kaj več. Danes pa mi dovolite opozoriti vas še na tretje premeščenje, katero pa še, ni završeno popolnoma: mi govorimo o odstavki grofa Hejdena, finskega general-gubernatorja, njegov naslednik pa doslej še ni narečen. Odstavka je dobrovoljna, kolikor moremo soditi po carski gramoti. V tej listini pa nahajamo besede, zlate besede, torej jih navedemo od ōrke do ōrke: »Kakoršne bi koli bile težnje i vlečenja posamnih oseb ali predstavitev političnih strank Finske, jaz verujem v odkritosечно udanost mojega finskega naroda i po zavetu mojega dragega očeta ostajam pri prepričanju, da resnične koristi te dežele i njenega bodočega blagra morajo izvirati le iz osnov nepretržnega jedinstva njenega z veliko imperijo, koje usoda je poročena meni Previdenjem Božjim.« Ta carski ukaz je popolnoma jasen, celo v mojem prevodu je jasen, toliko jasen, da moremo pač spokojno vskliknuti: *Clara pacta, boni amici* . . . Svedomanja je pri grofu Hejdenu dosegla precejšnjih mer, ne rečemo, da bi jo bil gojil sam dobrovoljno, grof je bil menda le premehek, je ni zaviral, kakor je bilo nujno zavirati jo pri novejših vestnikih finske nezavisnosti itd. — Wer darf das Kind beim rechten Namen nennen! — Naslednik Hejdena je to pač najlepši program *sine ira et studio*, Finci pa bodo pevali z Oneginim Puškina:

Гдѣ бы, завѣтны мѣчтать?!

30. decembra bilo je letnje zborovanje Petrograjske akademije znanosti. Akademik Bulkov poročal je po oddelu ruskega jezika. Iz njegovega poročila smo zvedeli, da akademija izdaje kar nakrat 4 slovarje prevelike važnosti za razvoj ruskega jezika: a) »Slovar ruskega jezika« v takem vidu, kakor se je razvil od dobe Lomonosovske, b) »Slovar litovsko-poljsko-ruskega jezika«, c) »Slovar staro-ruskega jezika«. d) »Oblastni slovar Oloneckega narečja.« Izdanja vseh teh slovarjev so v dobrih rokah, v rokah celih komisij ali odborov z večimi predsedniki i člani posamnih odborov. Prijateljem ruskega naroda bo ta novica pač prijetna i radostna. Bez vika i krika tvoré se velika dela, seveda pri velikih duhovnih i gmotnih sredstvih, v naročju učenega zavoda, stoječega pod ohrano i v posebni milosti vrhovnega vodje i očeta vsega ruskega naroda. Pri takih okolščinah je pač fletno i spokojno delovati

V isti slavnostni seji podal je podpredsednik akademični prezanimivi račun odbora, upravljavšega zalogoj carja Nikolaja II. v podporo revežev pisateljev vsake baže. Zaloga je imela na razpolaganje 61,791 rubljev. Zasedanj je bilo v teku akademičnega leta 21; pretresalo se je v teh sejah 508 prošenj, iz kojih je bilo 478 podano od pisateljev samih, 30 pa je bilo takih, katere so vzbudili za revne sobrate drugi splošno znani pisatelji. Izpolnjeno je bilo 316 prošenj, izmed katerih je bilo 194 uslišano za svoje zasluge, 122 pa za zasluge blizkih jim rodstvenikov. Odbor je sklenul, da imen prosilcev ne prijavi; 186 podpor je Petrograjskih, 126 pa prihaja na druge kraje ruske države, 4 pa so šle za mejo. Ustanovljeno je bilo 12 mirovin pod imenom carja Nikolaja II. na 5220 rubljev, vseh mirovin pa se sedaj razdaja na 12.990 rub. Podpore na-krat dali so 204 osebam, na vsoto 19.603 rub. Davale so se tudi podpore razročene po mesecih; takih je bilo 104 na 28.755 rubljev. V blagajnici je ostalo 1618 rubljev 43 kopejek. Nerešenih prošenj je ostalo le 3, 192 prošnji pa so odbili kot nepotrebne. Ko bi car vnel liberalnemu laju, bi od vseh teh dobrot ne bilo ni sluha ni duha . . .

Božidar Tvorcov.

RAZGLLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

»Slovanski Svet«, 2. št., se je čez mero zapoznil, ker nova tiskarna se je pokazala nesposobna za tiskanje našega lista, in je bilo treba poiskati drugo. Tudi tu so morali nekaj posebnih znakov za cirilico še le naročiti. Pred vsem pa je na Dunaju križ radi nedostajanja jugoslovanskih stavcev.

Kranjsko. Izvrševalni odbor narodne stranke priporoča v obširnem pozivu za kandidata V. kurije Matijo Kunca, ter dokazuje, kakó je ta krojaški mojster uže od mladih let do danes potezal se za prava in interese delavcev v obč. Narodni stranki so se za Kunca pridružila tudi obrtniška društva v Ljubljani in obrtna zveza za Kranjsko.

Gr. Hohenwart se je v posebnem listu zahvalil svojim gorenjskim volilcem na izkazanem mu zaupanju; stara leta ga silijo, da se po 24 letih državnozbornskega poslanstva odreka nadaljnemu kandidovanju ter priporoča, naj si izberejo volilci mlajšo moč. Takó se završuje načelstvo tistega kluba, katero je toliko škode provzročilo delu slovanskih narodov v naši državi.

Dne 28. januarja je bil v Ljubljani shod zaupnih mož katoliške narodne stranke; udeležnikov je bilo nad 300. Šlo je pred vsem za to, da bi se narodna in katoliška narodna stranka zjedini gledé na državnozbornske volitve, da bi se postavili taki kandidati, ki bi vstopili v namerjani »Jugoslovanski klub«. Šlo je za premirje obeh strank, da bi se pozneje doseglo popolno sporazumljenje. Narodna stranka je zahtevala, naj se jej prepusti mandat notranjskih kmetijskih občin, ki je še sedaj v njenih rokah, v novi peti kuriji pa naj se imenuje kak kompromisni kandidat. Katoliško-narodna stranka pa je odklonila premirje ravno radi okraja notranjskih občin. Za slogo so bili nekateri stareji župniki, v tem ko je govorilo več mladih kapelanov proti njej. Za spravo so bili tudi drž. posl. Pfeifer in dež. posl. Pakiž, dekan Lavrenčič. Izmed kapelanov se je slišal vsklik: »Nobene sprave: Ali zmagati ali častno pasti.« Potem je sprejel shod naslednji predlog: »Shod zaupnih mož katoliško-narodne stranke izjavlja, da naj poslanci, izvoljeni v državni zbor od katoliško-narodne stranke, složno in solidarno postopajo v narodnih vprašanjih z vsemi jugoslovanskimi poslanci. Gledé na obliko tega složnega in solidarnega postopanja pa odločujejo izvoljeni državni poslanci katoliško-narodne stranke sami v sporazumu z vodstvom stranke.«

Shod je vodil vodja g. Povše, ki je izjavil, da ne prevzame več nobenega mandata, ker ima doma dovolj posla. Shod se je izjavil proti kandidaturi delavca Gostiničarja v V. kuriji; to je delavske govornike speklo. Takó se je završil ta shod, od katerega so pričakovali zaresni rodoljubi ugodnega, a so pričakali sad politike, katero izvršuje obča politika s pomočjo više hierarhije.

Šišenska Čitalnica je v 2. feb. t. j. v Vodnikov dan, praznovala 100 letnico slovenskega časnikarstva. Lepo je častil v govoru predsednik Čitalnice g. Fr. Drenik Vodnika kot prvega slovenskega novinarja.

Tržaško. Pol. društvo »Ed.« je priredilo doslej 18 shodov v slovenski okolici, na katerih je bila glavna točka, da bi se osnovalo posebno okrajno glavarstvo za Tržaške Slovence. Dne 1. febr. je bil shod pa v Trstu, kjer so govorili tudi o volitvah v V. kuriji. Dne 7. feb. so bili pa shodi po okolici, ki so razpravljali proglašanje kandidatov za občinske volitve. — Trž. magistrat ni hotel

razsoditi o velikem številu slovenskih reklamacij glede na volilne listine za volitve v mestni svet Tržaški; na pritožbo na namestništvo, je to s posebnim dopisom ukazalo vpisati v volilne liste vsaj nekaj Slovencev.

Isto namestništvo je tudi določilo, da se mora sprejeti veliko število uradnikov v volilne listine. Trž. mestni svet pa je v posebni seji očitno uprl se namestništvu naredbam. To je zahtevalo protokol dotične seje. Naposled so ital. radikalni sovetsniki šli se k posebni, naprej dogovorjeni mestni seji in 33 njih je položilo mandat, češ, da hočejo čuvati mestni statut proti vladi. Zajedno je dal ostavko tudi župan dr. Pitteri. Osrednja vlada pa ni sprejela ostavke županove, in vsled tega bo župan še nadalje vodil posle mestne delegacije. Volitve pa so se takoj razpisale.

Dunajski židovski listi so takoj pomagali Trž. razposajencem. Treba je vedeti, da v Trstu vodijo vso politiko in vse gospodarstvo Židje po listih in kot funkcionarji na različnih mestih. Saj je podžupan tudi Žid, in vsi vplivni listi in lističi so v posesti in pod vodstvom Židov. Irredenta ima največo pomoč v Tržaškem Židovstvu.

V Rojanu so se uže pričele ital. propovedi; pri prvi se je udeležilo 13 poslušalcev, in še ti niso pravi Italijani.

Istra. V dež. zboru se je prečital namestništvu dopis, s katerim se naznanja, da cesar namerja sezvati dež. zbor leta 1898 ne v Poreč, temveč v Pulje. To premeščenje je provzročila ital. gospoda, ko je najemala druhal, da je napadala slovanske zastopnike in slovanske ljudi ob času dež. zborovanja. — Izvolitvi posl. Jenka in Mandića ste se vendar odobrili, ker so ital. komedijanti izpovedili, da s slovanskimi volilci ne opravijo ničesar.

V Pomjanu so se občinske volitve izvršile ugodno za slovanske domačince; le kdor dobro pozna razmere, vé, kake borbe so potrebne za take zmage, in kaj pomenjajo za slovansko naseljenje.

Dr. Laginja je priobčil daljši spis v brambo sebi in kolegi, zastopniku Spinčiču, proti obrekovalcem in izdajicam naroda. Podkupljeni ljudje trosijo raznovrstnih lažij proti temu zagovornikom istrskih Hrvatov in Slovencev; trosijo jih z namenom, da bi laška stranka spravila izdajice na njuno mesto in takó narodu odtegnula vsakatero pomoč, ki more doiti posredstvom zastopnikov narodnih. Laginja pravi: „Sedaj pa so vstali Herostratje, ki, ne vedoči, kakó bi se proslavili, hočejo zrušiti, kar so sezidali drugi... Ako so (podkupljeni) uže zmotili katerega poštenega, ta naj se povrne zopet v naše bratsko kolo. O njih (ki živé od Judeževih grošev) pa velja: „Oproščeno je grešnikom, razbojniku, ubijalcu, oproščeno je vsem, samo izdajci ni odpuščena.“

Za V. kurijo je pol. društvo „Edinost“ po dogovoru zaupnih mož postavilo dr. Laginjo in ob tej priliki pokazalo na program narodni, ki je tudi program dr. Laginje. Italijani so odločili za V. kurijo dr. Bartolija, dosedanjšega drž. poslanca, kateri deluje na to, da bi bila Istra čisto italijanska.

Štajersko. Dne 10. febr. so izbrali Slovenca Robiča v deželni odbor, in to s pomočjo ljudske stranke; Slovenci so na to dali svoje glasove posl. Poschu za namestnika v odboru. Da je prišel Slovenec v dež. odbor, to bo menda plačilo, da so se vrnuli v dež. zbor.

Koroško. Slovenci se pripravljajo, da bi dobili vsaj 1 poslanca za drž. zbor. — V dež. zboru so slov. poslanci stvorili obljubo na slovenskem jeziku. Kaj takega sedanji rod ni doživel. Predlog slov. poslanca, da bi se izdaval stengratski zapisniki tudi v slov. jeziku, zavrgli so Nemci, s konservativci vred.

Dr. Mahnič. Dne 7. feb. je bil dr. Mahnič, novi škof Krški, v Gorici posvečen od Goriškega kneza in nadškofa ob prisotnosti vseh škofov ilirske metropolije. Med darovi mu so svečeniki z Goriškega neki podarili tudi glagoljski misal. Ta dar je prava ironija o Mahničevem življenju. Pred leti je trdil v svojem „Rimskem Katoliku“, da bi bilo treba še le dokazati, da je bil cirilometodijski obred med Slovenci in Hrvati; sedaj pa pride za višjega pastirja tje, kjer se je najčisteje ohranil vsaj ostanek tistega obreda. Če bode hotel ostati zvest specialni cerkveni zgodovini svojih hrvatskih ovčic, dolžen bode rabiti podarjeni mu glagoljski misal. O tem ne bode mogel dvomiti, da ni pravi; saj je potrjen od papeža, in ga rabi poleg drugih veliki biskup Barski. Če bode dr. Mahnič rabil glagoljski misal, ali bode tudi sebe imenoval propagandistom ortodoksije, kakor je leta in leta s tem ovajal „Sl. Svet“? Dr. Mahnič pred 9 leti pač ni sanjal, da bo do dejstva pobijala njegove nazore, in je mogel le slutiti, da si pridobi pač mitro za tako pobijanje, nikakor pa ne za kraj, kamor je prišel sedaj. Ironija, ironija

Goriško. V dež. zboru so v jedni seji slovenski poslanci ostavili zbornico, ker je ta odklonila njih predlog za osnutje upravnega odbora, ter so zajedno izjavili, da se razun razprav o proračunu ne bodo udeleževali sej; kajti postopanje ital. stranke, podpirane od deželne oblasti, je tako, da ne dopušča složnega dela na korist deželi. Pripomeniti je treba, da po odhodu slovenskih poslancev je bila seja nesklepčna.

Umri. Štefan Nadlišek, znani slovanski rodoljub od sv. Ivana pri Trstu, umrl je tam v 69. leta življenja. Možak stare korenine, zastopal je takoj od začetka ustavne dobe, tekem 23 let Tržaške Slovence kot poslanec v dež. zboru Tržaškem, oziroma kot Trž. mestni sovelovalec. Bil je obče spoštovan.

Ivan Bernik, kand. prof., ki je završil modroslovne nauke in ki si je s posebno nadarjenostjo, s samostalnim mišljenjem prisvojil sisteme in zlasti psihološke teorije nemške filozofije, ustrelil se je v 26. letu življenja, najbrže obupavi vsled gmotne bede in dejanskega stradanja. Fizično je radi dolgotrajne revščine preveč trpel uže pred leti. Spisal je med drugim razpravo »O lepem« v »Vesni«, priobčil nekatere jako premissljene stvari v »Slov. Svetu«. Bernik bi bil mogel pripraviti se za specialno filozofijo takó, da bi bil čast delat dotični stolici in Slovanom. Gmotna beda ga je umorila najprej fizično in sedaj moralno. Škoda, velika škoda!

b) ostali slovanski svet.

Cesar Fran Josip odpotuje koncem aprila t. l. v Petrograd obiskat carja Nikolaja II. Spremljal ga bode poleg drugih oseb tudi zunanji minister gr. Goluchowski.

Državni zbor v novi sestavi snide se koncem marca t. l. in bode najprej razpravljal pogodbo z Ogersko. Madjarska in tostranska vlada ste se v novo posovetali o pogodbi in menda tudi uže dogovorili. Kvota za Ogersko se neki le neznatno poviša, in še ta dodatek od ogerske strani naj bi se paralizoval z drugimi določbami pri trgovinsko-carinski zvezi. Delegacije se sozovejo radi razpravljanja pogodbe v drž. zboru in menda tudi radi zunanje politike še le v jeseni.

Dunaj. Tu so postavile antisemitske, liberalna in socialnodemokratska stranka svoje kandidate v V. kuriji. „Klub avstrijskih narodnostij“ je sklenul na podstavi svojih dosedanjih skušenj in po svojih načelih, da postavi v 5 volilnih okrajih v V. kuriji narodne, češke kandidate in je zato priredil 7. t. m. in potem še več svojih shodov. Jednako prirejajo shode druga češka društva. Češki soc.-demokrati postavljajo svoje kandidate ter se ne menijo za češka narodna društva.

S Čehi bi bili dolžni tudi drugi Slovani na Dunaju postopati skupno ter njih kandidatom dati svoje glasove.

Šolski odsek nižeavstr. dež. zbor je že sestavil predlog, po katerem naj bi sklenul zbor, da v tej deželi je izključno nemščina dež. jezik, vsled tega naj bi se odrekla enakopravnost drugim, posebnost českemu jeziku. Po zakonu, v smislu tega predloga, naj bi se češki šoli Komenskega nikdar ne podelilo pravo javnosti. „Arb.-Z.“ odgovarja nato, da ne ta predlog, ne kak zakon ne uniči dejstva, da so Čehi v tej deželi, dokaz temu je ravna šola Kom. Tak predlog in zakon bil bi samo demonstracija, bezpotrebna in nespametna.

Društvo Komenskega je imelo 7. feb. obči zbor, in sicer je s tem zborom praznovalo 25 letnico obstanka. Dohodki od l. 1895 so pošli, ker jih bilo manj l. 1896. Društvo vzdržuje ljudsko šolo, sestavljeno iz 7 razredov, 14 oddelkov v X. okraju; obiskuje jo 361 dečkov in 423 deklic; otroški vrt pa 120 otrok. Poročilo pravi, da na Dunaju je kakih 30.000 čeških otrok bez svoje narodne šole.

Skupni pastirski list so priobčili avstrijski škofje gledé na nove državnozbornske volitve; v listu priporočajo take poslance, ki so za narodni in družabni mir.

Mirno razvijanje verskega, narodnega in družabnega življenja narodov je zavisno od mišljenja in vedenja drž. zbora. Treba je torej voliti može, kateri imajo voljo in sposobnost, pospeševati blaginjo naseljenja na vse strani. — „Vsak ima naravno in zgodovinsko pravo do gojenja in razvijanja svojega narodnega življenja; noben narod pa ne sme nikdar svojih zahtevanj raztezati takó daleč, da bi se v njenih pravih žalila narodnost, ki živi poleg njega in sredi njega, in da bi trpela vsa monarhija v svojih velikih in občih interesih... Vedno je treba ljubezen k svoji narodnosti družiti s pravičnostjo do ostalih narodov in nepremičnim ostajanjem pri monarhiji... Ako pa prehaja ljubezen k svojemu narodu v sebičnost; ako se postavljajo terjatve, katere rušijo prava ostalih enakopravnih narodov; ako se razglašajo načela, izvršenje katerih bi grozilo jednoti in sili v cesarstvu ali pa rušilo zvestobo dinastiji; potem se ne more zaželeni mir povrniti in obstati; potem bode državni zbor i nadalje tužno pozorišče strastnih narodnostnih bojev.“ Škofje želé silno, da bi se poravnal ta nesrečni boj. — Voliti je treba take zastopnike, ki se držé načel, da nacionalna vprašanja se v našem cesarstvu ne dajo poravnati s težo večine, temveč jedino z močjo pravičnosti in krščanske ljubezni. — Kjer veje božji duh, tam druží on razlike jezika v ljubezni srca... Spravo interesov priporočaje v gospodarstvu v obče, posebnost pa zagovarjajo rokodelstvo, kmetijstvo in malo obrt ter med imovitimi stanovi in neimovitim delavskim stanom. Škofje trdijo, da uboštvo, beda in bolezen bodo vedno na tej zemlji; danes pa so se nasprotja poostrihla in ta je treba olajševati tudi z zakonodarstvom.

Pastirski list želi, da bi gospodovalni narodi in kapitalistiški sloji prenehali, jedni brutalno, drugi nevmiljeno in trdo postopati proti negospodovalnim narodnostim in manj ali celo neimovitim slojem; v to pa je treba pravičnih krščanskih zastopnikov. Skupni list je zaminiv radi tega, da so ga sploh priobčili, potem pa po svoji vsebini nazori, ki so vključeni v tem skupnem listu, dovajajo do tega, da bi se odpravilo gospodstvo privilegovanih narodov, torej tudi dualizma, ki omogočuje Madjarom gospodstvo tam, drugim narodnostim pa tukaj. Treba je, da si Slovani dobro zapomnijo ta list.

Češko. Vlada je po namestniku v dež. zboru izjavila, da pripoznava v kraljevstvu obe narodnosti jednako-

pravnimi in enakovrednimi, da je ona zato, da se pri upravi in sodiščih čuva jednotnost dežele. Predloge o kurijah in volilni reformi pridejo pozneje na vrsto; dež. zbor se le odloži, ne pa zaključi. Nato so začeli pisati, da vlada izdá posebno jezikovno naredbo v kratkem času; da se uvede češčina kot notranji jezik, da dobé Čehi svojega ministra ali celó dva ministra. Radi vsega tega so nemški poslanci interpelovali vlado. Namestnik pa je odgovoril, da jezikovno vprašanje pri upravi in sodiščih se reši po dogovoru Nemcev in Čehov; predloga o kurijah in volilni reformi ni v nobeni zvezi; predloga o kurijah pa pride kmalu na vrsto, sedaj ni časa zato, in potreba je, da se lotijo dela s pomirjenim duhom. Dr. Herold je povdarjal nasproti Nemcem, da češko vprašanje se mora rešiti na velikem. Jezikovna enakopravnost ni nikakoršna ustopka; ona je v ustavi. Dr. Vašatý je izrazil, naj bi ne dali vmeševati se vladi v stvari, ki se dostajejo samo Nemcem in Čehov.

Dr. Herold je v dež. zboru utemeljeval svoj predlog, da se napravi adresa v smislu hist. drž. prava češkega in izroči predlog adresni komisiji. Nemški poslanci so izjavili, da se bodo vedno upirali državnopravnemu stremljenju, in ob glasovanju so zapustili dvorano. Za predlog so glasovali Čehi in veleposestniki.

Narodna stranka je 7. feb. na shodu zaupnih móž sprejela posebno resolucijo, vsled katere hoče delovati na zjedinenje strank, postaviti tudi staročeške kandidate za drž. zbor, oziroma dogovoriti se za kompromis, posebnost v Mladočehi. Tudi knez Fr. Schwarzenberg se je pridružil resoluciji. Uže naznanjajo, da za kompromis bode med Mladočehi posredoval dr. Herold.

Novi župan Pražki, dr. Podlipný, je ob instalaciji povdarjal, da bode za enakopravnost obeh narodnostij, da pa hoče ščititi češki značaj zlate Prage. Bil jo v avdiciji pri cesarju na Dunaju; prišel je v čamari in govoril po češki pri cesarju, in cesar je tudi govoril po češki. Podlipný je radi novih opravil oddal predsedništvo izvrševalnega odbora mladočeške stranke.

Katoliška stranka voli na svojo roko; posebnost hoče postaviti kandidate v V. kuriji.

Urednik „Vyšehrada“ Klecanda je izvoljen delegatom „zemědělské rady“ za Prago. V svojem listu mnogo razpravlja kmetijsko vprašanje.

Češke ženske se pridno pripravljajo za svoj shod, ki ga bodo imele letošnje poletje.

Morava. Dr. Tuček je predlagal in utemeljeval adreso k cesarju; predlog se je izročil odboru. Nemci pa so predložili moravske punktacije; da bi še šolski soveti, obči in okrajni, razdelili na nemški in češki; da se dež. zbor razdeli na tri kurije: veleposestveno, nemško in češko. Češki listi vidijo v tej navidezni naklonjenosti spoznanje Nemcev, da se bliža čas, ko bo treba odločiti se za zaresno spravo, in hočejo takó tudi za Moravo doseči zagotovljeno dosedanjo posest. Čehi pa tudi moravski zahtevajo, da sprava se mora izvršiti za vse dežele češke korone.

Sileško. Slovani zahtevajo, da bi Čehi in Poljaki dosegli narodno enakopravnost. Nemške stranke se pa tega bojé. Tu pa imajo Čehi križ tudi s Poljaki. Čehi so za drž. pravo; kaka bode na to stran s Poljaki?

Galicija. Poljski osrednji volilni odbor povdarja v svojem oklicu, da poljski poslanci vseh strank in razlik so dolžni biti složni v jednem klubu; nacionalnost mora družiti vse; klub mora na zunaj predstavljati vse stranke in stanove poljskega naroda in Galicijo kot poljsko deželo. Nacionalna solidarnost se ne dá ome-

jiti samo na nekatero vprašanje; kajti vsa vprašanja morejo dobiti politiški pomen. Poljaki torej smatrajo Galicijo poljskoj provincijoj. Drugače pa bi se mogle druge stranke učiti od poljskega vodstva.

Maloruski dve glavni politiški društvi »Руская Рада« in »Народная рада« ste se združili in zasnovali „Ruski deželni volilni odbor“, pod katerim se združuje svečeništvo, posvetno razumništvo in seljaštvo, da izberejo v soglasju prave narodne zastopnike.

Hrvatsko. Sabor je odložil svoje zborovanje. Davida Starčevića ni potrdil poslanecem.

Stroßmayr je praznoval 83. rojstni dan; narod mu je od vseh stranij čestital.

Bosna in Hercegovina. Kakor znano, je bila prišla posebna deputacija pravoslavni občin na Dunaj; a ker ji tu niso dovolili, da bi prišla v skupnosti pred cesarja, pustila je spomenico s pritožbami. Na to je došel sedaj odgovor, da z najviše strani se ni ukrenulo nič na te pritožbe, in da je način pritoževanja napravil neugoden vtis. Istočasno se je srbsko-pravoslavna občina v Mostaru razpustila, ker ni soglašala s svojim višim pastirjem; na njeno mesto je prišel vladni komisar upravljat občino.

Ogersko. Madjarski šovinisti bi radi narekovali tudi zunanjim potentatom, kakó naj vodijo veliko politiko. Veliki pigmejec svojega očeta Fr. Košut je interpeloval vlado, ali ne pomenja potovanje novega ruskega zunanjega ministra Muravěva v Pariz kako zahrbtno izpremembo vstočne politike. Minister Banffy pa ga je pomiril s kazanjem, da je bil Muravěv tudi v Berlinu, in da pogovor z merodavnimi osebami velikonemške politike daje poročstvo, da se sporazumljenje Nemčije z Rusijo odnaša tudi k Avstro-Ogerski, in da Nemčija uže čuva, da ne bode zveza Avstro-Ogerska trpela na svojih interesih v evropskem vstočnem vprašanju. Banffy je v novo ob tej priliki povdarjal, da madjarski parlament ima neporušeno pravo, govoriti tudi o zunanji politiki.

Finančni minister dr. Lukaec je predložil načrt, da se odstrani mala loterija, namesti pa s takozv. razredno loterijo. Poslednjo snovati in nadzorovati ima izključno pravo država, katera pa novo loterijo da v najem za 20 let in mora imeti od nje vsako leto vsaj 1,200.000 gld. dohodkov po najemnini. Ta zakon naj bi dobil veljavo s 1. majem, s 1. avgustom t. l. naj bi pa prenehala mala loterija. Po tem zakonu je tudi prepovedano igranje na mali loteriji tostranske polovine. Židje radostno pozdravljajo novi načrt, ker je gotovo, da prevzamejo razredno loterijo oni v najem in bodo imeli takó od nje dobiček. Najbrže, da so Židje vplivali na načrt za odpravljenje male loterije.

Julius Firczák, munkáčevski škof, je sezval v Pešti konferencijo, katera je pretresala vprašanje, kakó naj bi se gmotno pomagalo Malorusom ogerskim. Ob tej priliki so pohvalili Maloruse kot najdomoljubniši narod. „Nar. Nov.“ pa kažejo na izdajice, štreberje maloruske, ki za plačilo prodajajo malorusko naseljenje; ti zaslužijo pohvalo od Madjarov. Gorje narodu, kateri hvalijo odpadniki, renegati, in tak je Firczák; o njem pišejo „N. N.“: „Na čelu Firczák, prvi renegat svojega naroda, kateri . . . madjarizuje semenišče, pripravnico in vse cerkovne šole, terorizuje duhovenstvo, razpošilja pastirski list, v katerem naklada raznarodovanje ruskega naroda ex offo, v katerem obeta, da uže skoro izgine ruski jezik, in da se bliža pomadjarjenje ruskega naroda . . . Firczákú ne verujemo! . . .“

V ogerskem drž. zboru je bila velika debata tudi o Reki. Banffy je razkril vladne nazore. Jedro ujegovega govora je bilo to, da Reka ima sicer svoj statut, da se pa mora ta statut podrediti drž. zakonom; in zato da je vlada poslala svojega zastopnika na Reko. Tudi namerja vlada preostrojiti policijo, in to v obče, na Reki pa še posebe, kjer je policija zares slaba. Nič ne stori, če imajo „avtonomisti“ gospodarstvo v roki; to ni proti drž. interesom. Tem tudi ne nasprotuje ital. jezik, in vlada ni nasprotna Italijanom na Reki, češ, da Italijani morejo kljub temu biti dobri ogerski domoljubi. Italijanski jezik je nekako utemeljen na Reki, saj je prav za prav tudi morje italijansko, s katerim je Reka v dotiki. Z jedno besedo, Banffy je rekel, na Reki se morajo čuvati madjarski interesi, drugo naj bo kakor hoče; Hrvatje porečejo itak k vsemu: Amen!

V Banjski Ščavnici obisuje gimnazijo tudi 50 slovaških dijakov; ker so čitali slovaške knjižice, začeli so jih prosledovati. Tri so zapodili, ostale so kaznovali.

Srbija. Radikalna stranka se cepi v zmerno in strogo; ima vsak del svoje glasilo. Sedaj čakajo na preosnovanje ustave. — Otec Milan je zopet odpotoval. — Ob 100letnici pok. Sv. Gavrilovića, dobrotnika srbskih učiteljev, so v Belgradu otvorili šolski muzej z oddelki, kakršne imajo tudi muzeji drugod.

Črnagora. Prestolonaslednik je odpotoval v Italijo, kjer je bil pri svoji sestri in kralju, potem je šel v Pariz, kjer ostane nekaj tednov. — Sv. ruski sinod zasnuje na Cetinju duhovno semenišče. — Glasilo knežev in vladno kaže v razglednem članku za l. 1896, da hočejo sicer Grško in Romunsko pridobiti za zapadno politiko, da to pa vendar ne pojde, ker Romuni in Grki poznajo svoje interese, ki jih družijo z Rusijo.

Rusija. Car Nikolaj II. je bil dal ukaz novemu zunanjemu „upravitelju“ gr. Muravjevu, takoj z Danskega odpotovati v Pariz. Vse se je začudilo, da je novi minister dobil tako zadačo. V Parizu je bil kaj prijazno sprejet, zunanji minister Hanotaux je prišel ponj na kolo-dvor, ga je pogostil, in potem sta šla k predsedniku republike Faureu. Pri tem so ga ob obedu sprejeli kakor kakega vladarja. Muravjev je povdarjal prijateljske odnošaje med Rusijo in Francijo in soglasno postopanje v ohranjenje evropskega mira. Jednih mislih so, da so v Parizu pretresali tudi turško vprašanje, v smislu, kakó bi se prisilila Turčija za potrebne reforme. »Сербъ« dokazuje, da Francija in Rusija nimata navskrižnih interesov na vstoku, jedna podpira drugo, in takó najbolje štiti skupne interese. Intrige angleške in namera, povečati trozvezo z Anglijo, ne ustraši Francije in Rusije; oni moreti štiti mir; za poraženje Turčije ni pa časa. Ne more pa se trpeti, da bi Anglija po svoje reševala turško vprašanje; zakaj ima ona v Srednjem morju 32 največih svojih vojnih ladij?

Muravěv je iz Pariza odpotoval v Berlin, tu se razgovarjal s kancelarjem Hohenlohe, potem pa šel k cesarju Viljemu II. To je pomirilo vznemirjene nemške in tudi židovske novine avstro-ogerske. V obče se govori, da se je sukal tudi v Nemčiji pogovor o turškem vprašanju, na Oggerskem je pa Banffy potolažil svoje gorečne pristaše, češ, da je vse pri najboljšem starem redu. Cesar Viljem je dal v novo razumeti, koliko mu je do prijaznih odnošajev z Rusijo in je ob posebni priliki, s toplimi besedami napil Nikolaju II. Ruski listi pa tolažijo avstro-ogerske kroge, da Rusija ne namerja nič hudega, če nimajo v Avstro-Ogerski kakih skrivnih načrtov. No, v isti čas se je raznesla gotova vest, da Fran Josip obišče spomladi ruski dvor.

Nemčija. Car Nikolaj je poslal trakove za prapor polka carja Aleksandra III. Cesar Viljem je ob tej priliki napil carju, rekši, da sedanje podeljenje trakov na omenjeni prapor spominja na nekdanje bratstvo ruske in pruskonemške vojske. Vidi se, da dohod Muravevov v Berlin je vplival na razpoloženje nemškega cesarja.

Jeden nemških listov misli, da Muravev ni neprijazen Nemčiji, in da je on sprejel program Lobanova, da je bil imenovan, ker med znanimi ruskimi diplomati je car Nikolaj najbolj poznal Muraveva, s katerim se je uže v Kodanji osebno razgovarjal o vseh važnih vprašanjih.

Turčija. Poslaniki velevlastij se uže dolgo posvetujejo, za kake reforme bi se zjedini in takó prisilili Turčijo izvesti jih. Na Kreti in drugod je bilo nekako potišalo, in uže so menili, da zavlada vsaj „turški“ mir v Sultanovih deželah. Sedaj pa je kar nakrat zopet poknulo na Kreti; mohamedanci so ravno te dni začeli požigati, sosebno v Kandiškem mestu, takó da so morali kristijani bežati na evropske ladije. Več kristijanov je zgorelo, v tem ko so njih domi pogoreli in oplenjeni. V istem času so razpravljali v angleški dolnji zbornici egiptsko vprašanje; finančni minister je govoril o angleškem postopanju v Egiptu, oziroma o ekspediciji proti Dongoli in za to potrebovanem denarju jako širokustno, oholo in nekako izzivno in razžaljivo o Franciji in Rusiji, ki ste protestovali proti načinu rabljenega denarja za ekspedicijo. Francoski zunanji minister Hanotaux je v zbornici omenil, da tako razpravljanje, kakoršno je bilo v angleški zbornici, nima posebnega pomena, da pa je vendar čudno, da Anglija se ni udala tistemu sodniku, katerega je pripoznala poprej.

Istočasni dogodki na Kreti, pripravljanje Grkov, da bi proglasili Kreto grškoj provinciji, in pa izzivanje v angleški zbornici dajejo misliti nato, da Anglija neti ogenj v Turčiji, in da se je treba bati, da se zopet zruši „evropski koncert“, ki je doslej igral melodijo za ohranjenje Turčije ali status quo. Anglija se opira v Egiptu na svojo okupacijo, v Sredozemskem morju pa na svoje vojne ladije, katerih ima ondu sedaj več, nego druge velevlasti skupno. Vprašanje je, ali se posreči zatreti angleške spletke, katere so provzročile in nadalje provzročajo prolivanje, specialno krščanske krvi. Znano je, da Muravev se je v Parizu izrazil, da Francija in Rusija hočeta skupno i nadalje delovati za ohranjenje Turčije in miru, pri tem pa vsekakor prisiliti Sultana za reforme, kakoršne pretresajo poslaniki velevlastij.

Poleg političkih homatij so v Turčiji sedaj še cerkvene zmote. Da ne omenjamo Skoplja in nameščanja primernege, kakor želé Srbi, srbskega mitropolita, je sedaj odpovedal se še skupni patrijarh. Stari in mladi Turki so z vladanjem v Carjigradu nezadovoljni, in peče jih, da se velevlasti vmešavajo v turška dela.

Grško. Najnovejše vesti se križajo. Istina pa je, da Grška je odposlala najprej torpedno brodovje pred Kandijo, in sicer pod poveljništvom princa Jurija. Dne 14. feb. se je sezvala rezerva od l. 1893 in 1894; ta je došla takisto v boj. Začelo se je pred Kandijo tudi streljanje med kristijani in muhamedanci. Grški zunanji minister je neki velevlastim odgovoril, da se grška vlada popolnoma zaveda odgovornosti za svoje kerake. Grki, v soglasju s kraljem, računijo, da je prišel čas za priklapljenje Krete k Grški; pripravljani so na vse, a opasnost je velika. Turčija bode najbrže skušala stopiti v obče z orožjem proti Grški, v Tesaliji pa še posebe z raz-

bojniki in divjo druhaljo požigati, pleniti, mesariti. Velevlasti, kolikor je doslej razvidno, delajo nato, da bi se ne spopadli Turčija in Grška, da bi ji držali jaksebi. Tudi pred Kreto skušajo vojne ladije zabraniti bombardovanje z grške strani. Položenje je nejasno, dasi je vidno, da velevlasti nočejo porušiti še Turčije.

Dalmacija. V 5. seji dež. zbora se je pretresal proračun za osnovne šole, kateri znaša blizu pol milijona, za Dalmacijo mnogo, v primeri z drugimi deželami malo, a narod prenaša težko ta potrebni davek radi nerazvitega gospodarstva. Vnela se je bila debata med ital. in hrv. zastopniki. Biankini je v daljšem govoru pobijal težnje Italijanov, rekši, da v Dalm. niso ital. šole potrebne, in da jih tudi kmalu ne bode. Hrvati ljubijo ital. jezik in ital. kulturo in se prvemu tudi učé; a iz tega ne sledi, da naj bi bila italijanščina v osnovnih šolah. Italijani bi se izueverili svoji prošlosti, ko bi nasprotovali narodni šoli hrvatski. Rekel je, da zboljšalo se je mnogo, odkar so šole, a teh je premalo v dalm. gorah. Italijanski poslanci so zapustili dež. zbor ter odložili mandate radi neugodnega sklepa o ital. šoli v Spljetu.

† **Gustav Eim**, bivši drž. češki poslanec, občeznani češki publicist, sosebno kot mnogoletni dopisnik in so-trudnik „Narodných Listů“, umrl je v 47. letu življenja. Bolehal je dalj časa in uže pred leti trpel radi velike nervoznosti. Začetkom tega leta se je šel zdraviti v Italijo, tu pa ga je na poti do San Remo v Firencah dne 7. febr. prehitela smrt. Bil je silno delaven, poznal je politički svet, bavil se je rad z visoko politiko, imel je dostop k vsakodobnim vladam, sosebno k Taaffejevi in Badenijevi. Od 1879 je bil iz Prage od „Nar. L.“ poslan na Dunaj za poročevalca. Zogovarjal je aktivno politiko, pridobil si je zaupanje mladočeške stranke v obče; l. 1891 je bil izvoljen v Kraljevograskem in Litomyšelskem volilnem okraju za drž. poslanca, izbral si je poslednji okraj. Kot poslanec je bil jedenkrat izbran v avstr. delegacijo, za katero se je pripravila z velikim trudom. Takrat je imel velik govor o trozvezi. Z nastopom Badenija jo je zasukal v oportunistem; s tem je vplival na ves mladočeški klub in njegovo politiko. Zogovarjal je sedanjo vlado bolj gorečno, nego sami oficijozni listi. Pisal je tudi več razprav o državnikih in o politiki tudi na franc. jeziku.

Pri svojih govorih, katerih ni imel mnogo, gledal je sosebno na obliko in na pikantno zasukavanje. Videlo mu se je, da je bil izurjen bolj za pisanje, nego za govorjenje. Govore je preveč obložil s snovjo in ni imel časa razdeliti jo racionalno. Bil je zmeren v razpravljanju, tu in tam prevelik optimist. Ta značaj ga je dovel najbrže do oportunistama, katerega se sedaj držé Mladočehi. Glavno glasilo mladočeško bode jako pogrešalo neumorno delovanje Eimovo. Preveliki naporji so prekratili Eimu življenje v najboljši moški dobi in tudi pri njem pokazali na občo usodo publicistov. Bodi mu večni mir!

Raznotero.

Češka akademija izdá k cesarjevemu jubileju l. 1898 veliko delo »Padesát let české vědecké a umělecké práce.«

Petrograjska ces. akademija razpisuje več tém (tematov) za nagrado iz ustanove grofa Uvarova (500 rubljev) najzanimivejše so: Zgodovina starih ruskih knezov, — Zgodovinski odnošaji med Poljsko in narodom ruskim, Zgodovina plavbe po morju pri narodih slovanskih do 18. st.

L. 1898. se bode slavila v Pragi stoletnica rojstva največjega češkega zgodovinarja Františka Palackega. Na slavnostni dan, 14. junija, bode položen temeljni kamen k njegovemu spomeniku v Pragi.

24. avgusta 1896. l. je umrl v Grodzisku (v Varšavi) profesor Adolf Pawiński, jeden izmed najbistrejših, najdelavnejših in zraven najzaslužnejših zgodovinarjev poljskih. Rojen 1840. l. v Gzierzi, je obiskoval univerze v Petrogradu, Jurjevu, v Göttingu, kjer je postal dr. fil. ved. historičnih in kot tak skoro potem profesor na Varšavskem vseučilišču. Od l. 1875. je bil vodja arhiva kraljestva polj. v Varšavi in je izdal jedno izmed prvih del poljske zgodovine v obče: »Dzieje ziemi kujawskiej, oraz akta historyczne do nich sluzące. Tom I. Rzady sejmikowe v Polsce na tle stosunków kujawskich.« Tom II—V, Warszawa 1888. V tej knjigi je dokazal, da je bil vladni sistem v Poljski decentralizacija, ki se je razvila glavno v dobi bezvladja. Drugo delo je: »Sejmiki ziemskie. Początek ich i rozwój do ustalenia się udziału posłów ziemskich w ustawodawstwie sejmiku walnego 1374—1505. Warszawa 1895. Izdal je tudi listine: »Źródła dziejowe,« za poljsko zgodovino zelo važen zbornik, od 15 velikih delov njegovih, je sestavil 11 sam. Ker se ti viri tičejo največ narodogospodarskih razmer v Poljski, so toliko bolj zanimivi.

Poleg tega je od njega še cela vrsta drugih manjših spisov.

Književnost.

O m r a k u. Pesmi za srednji glas s spremljevanjem klavirja zložil K. Hoffmeister. Cena 1 gld. Založil L. Schwentner, knjigotržec v Brezicah ob Savi. Zvezek v veliki obliki obeza pesni: Poletna noč, — O takrat, — Pod snegom, — Večerna pesem. Hoffmeister je zopet pokazal, da razpolaga pri skladanju z vsemi modernimi pomočki; pesni so sosebno v harmoniji zanimive in se ne dajo lahko igrati; skladatelj piše jako strastno in toplim občutvom in se med slovenskimi skladatelji odlikuje vedno po izvirnosti.

Stenograf. Glasilo hrvatskog stenografskog društva u Zagrebu. Izšli ste 9. in 10. št. ter završili V. leto tega izdanja. Sadržajne: Znakovi c, z, ž v hrv. stenogr.; — Stenografija u vaticanskom koncilu 1869/70; Hrv. saborski stenogr. ured; Slavenski stenogr. časopisi: a) češki, b) jugoslavenski. Med vajami je slovenski stenogram: Optične varke. List izhaja pod uredništvom zaslužnega prof. Magdića, in sicer po 10 krat na leto ter stoji 2 gld., za dijake le 1 gld. Naročnina in dopisi se pošiljajo uredništvu v Zagreb, Prilaz 3.

Čirkev v a n á r o d. B. M. Kulda. Češki inteligenci posvetil (str. 122). — Isti avtor: Rady a výstráhy časové, českým rodbinám (88 str.). Dve zlati knjižici češkega duhovnika! Vredni, da ju čita vsak Slovan.

V češkem časopisu »Květy« za l. 1896. v II. delu na str. 730—739 je izšla razprava znanega nabiratelja narodnih slovanskih pesnij in izbornega slikarja, Ludvika Kube: »Rybničané v Krajíně.«

»Cesta kolem světa« 1893—1894. Dovořeno je veliko delo Jožefa Kořenského 2 dela. I del: Atlantski ocean, Amerika, Tih ocean, Havajski otoki, Japonsko. II del: Cina, Java, Indijski ocean, Cejlon, Indija, Rdeče morje, Egipt. — Ni z lepa knjige, ki bi obsegala toliko zanimivega znanstveno-poučnega gradiva kakor ta »Cesta kolem sveta«, na katero bi mogel biti ponosen vsak narod. No pa si tudi pisatelj njen Kořenský išče tekmeča! Le on, kateri je prepotoval navskriž vso Evropo in obhodil — vso zemljo, je mogel kaj takega vstvariti. Založil je knjigo Otto v Pragi!

Julius Lippert, Socialgeschichte Böhmens in vorhussitischer Zeit. I. Band Die slavische Zeit und ihre gesellschaftlichen Schöpfungen. Prag, Wien, Leipzig, 1896. 52. VIII + 486 — Dobro in dosti nepristransko, zanesljivo delo. Glej o njej neprijazno kritiko »Rachfallov« in Hist. Zeitschrift zv. 78 in v letošnji l. št. Českého časopisa historického.

Geschichte der Slavenapostel Konstantinus (Kyrillus) und Methodius. »Quellenmässig untersucht und dargestellt von L. Leopold Karl Goetz, alkath. Pfarrer in Passau. Gotha 1897, str. 272. Malo vredno delo. Pisatelj rabi le latinske vire, češ, slovanski so pristranski (gotovo jih tudi ne ume!) Značilno je njegovo mnenje, da so podvržene listine iz l. 869. in 880., v katerih se dovoljuje slovenska služba. — Seveda mora biti potem pristno pismo Stefana V. iz l. 886, kjer se prepoveduje slov. liturgija.

Ime *Kyrillos* razlaga po Hanuševem načinu (Archiv f. Kunde öst. Geschichtsquell. XXIII, 43), torej = Schriftentdecker, grammaticus; stara uže davno zavržena razlaga! Hoče tudi vedeti, da so slavisti zasluže sv. blagovestnikov zmanjšali. — kje neki! Ravno narobe je resnica! — Sploh ve le to, kar je kdo znil in napisal v nemščini. Zato prestavlja »litteras repertas« s »vorfand« — in piše potem seveda dosledno, kar iz tega slediti more!

Russes et Slaves. Études politiques et littéraires Deuxième série. Paris 1896. 360 str. Louis Leger, professeur au Collège de France.

Prvi del važne knjige delavnega Francoza je izšel l. 1890. Poleg te je izdal pred leti »Monde Slave« in »Études slaves« — oboje v 4 zv. Ponosni smo lehkó Slovan, da imamo v narodnem francoskem prijatelja, ki se trudi z besedo in peresom, da razširi znanje o Slovanih med svojim narodom. K Slovanom se je obrnula Francija posebno od l. 1870—l. Skoro polovica knjige učenega profesorja je posvečena Rusiji, govori pa tudi o Jugoslovanih (o narod. razmerah v Macedoniji, o Bolgarski, o Zachariju Stojanovem i. t. d.), o Poljski (o polj. literaturi, o Mickiewiczem »Panu Tadeuszu«, o Niemcewiczu), o Čehih (o narodopisni razstavi, katero je bil obiskal sam, o akademiji in obče o češkem napredku) Za zgodovino slavistike je važno poglavje o ustanovitvi stolice slovanskih literatur na »Collège de France« v Parizu, kjer govori o treh prednikih svojih, (o Mickiewiczu, Robertu, Chodźku).

Opomenja upravnistva. Cena listu je zabeležena na koncu lista. Letos se pošilja naročnina naprej; in sicer vsaj za vsako četvrtletje. Med starimi naročniki so nekateri zaostali z naročnino po več let; tiste, ki se niso oglasili ali se ne oglašé do konca febr. t. l., prijavimo z imenom na listu, potem jih pa poterjamo sodnijskim potom. Drugim, ki so dolžni in so se oglasili, pa ne vedó, koliko so dolžni, pošljemo račun koncev febr. — Stare znance in somišljenike prosimo vljudno, da širijo list med rojaki in po družtvih. Hvala lepa vsem ki dejansko izkazujejo svojo blagohotnost izdatelju in listu. Hvala vsem, ki so tudi letos k naročnini dodali kak znesek za tiste, ki dobivajo list brezplačno.

Pri upravnistvu »Slov. Sveta« je še vseh letnikov tega lista na prodaj po nekoliko iztisov; oddajejo se s poštnino vred po 2 gld. 50 kr. Od leta 1896 se oddajejo vse izšedše številke za 1 gld. — Natisnuli smo posebe razpravo: »Naši knjižni grehi«. Knjižica (32 strani) stoji 12 kr. — Izborni ruski prevod Levstikovega »Martina Krpana« stoji v lepi brošurici 15 kr. — Knjižica »Rusko pravopisanje za učeče se« stoji po pošti 12 kr. — Veliko brošuro (100 str.) »Das Parteiwesen der Slaven in Böhmen« oddajemo po znižani ceni 50 kr. Spisal je to razpravo znameniti Slovan, ki pozna zgodovino in politiko avstro-ogerskih Slovanov bolj, nego vsak današnjih državnikov. V knjižici nahajamo razpravljanje dosedanjih programov slovanskih narodov, njih državna prava in načrt, kakó naj bi ti Slovani postopali dalje.

»SLOVANSKI SVET« izhaja v 10. in 25. dan vsakega meseca, in sicer na 16 straneh. Stoji za vse leto gld. 5, pol leta gld. 2,50, četvrt leta gld. 1,25. — Za učitelje, učiteljice in dijake za vse leto 4, za pol leta 2 in za četvrt leta 1 gld. — Posamične številke se razpošiljajo po 20 kr. — *Zunaj Avstro-Ogerske* na leto 6 gld. 50 kr. — Inserate sprejema upravnistvo. — Naročnina, reklamacije in vsakovrstna pisma naj se pošiljajo F. Podgorniku na Dunaj (Wien), VII., Hofstallstrasse Nr. 5.